تصوير ابو عبد الرحمن الكردي له مهرگوساتی کوردووه منتدى إقرأ الثقافى المعتب (معهدس - مربق - فليمس ا www.igra.ahlamontada.com که ناکر دوریای حاموش کرد ~~آدي~~ آي لا آدار ال

بەرھەمى رۆ<mark>ژنامەنو</mark>وسىي (۲)

له مەرگەساتى كوردەوە

که ئاگر دهربای خاموش کرد.!

نووسینی یاسین قادر بهرزنجی

سلینمانی ۲۰۰۱

- کتیبی : که ناگر دهریای خاموش کرد
  - نووسینی : یاسین قادر بهرزنجی
    - تايپ: ئيدريس شەيداھۆ
- مۆنتاژو جياكردنهوهى رەنگ: شادمان ئيسماعيل
  - نیگاری بهرگ : هونهرمهند بیگهرد عوسمان
- ويّنه فوّتوّگرافييهكان : هونهرمهند فايهق حهمه سالّح
  - چاپخانهى : روون
    - تيراژ : ٥٠٠ دانه
      - چاپى : يەكەم
  - ژمارهی سپاردن : (۱۱۲) سالی ۲۰۰۱ .

دایه گیان ..

ههموو سائن، له یادی راپهرپنداو بهتایبهت روّژی (۳/۷) یادگاری ئهو روّژانهت دهگیرایهوه که شیره پیاوانی کورد ههالمه متیان بو سهر قه لاکانی دوژمن دهبردو لهو روّژهدا جگهر گوشهیه کت لهگهال کوره ئازاکانی ژنانی تردا له (ئهمنسه سیووره که) چیاوه روانی ئیازاد بوونیسان دهکردو .. ئاواتت هاته دی .

ههزار ئهفسووس، ئهمساڵ لهههمان ڕوٚژدا مهرگی تو ئهو یاده شیرینهی لی تاڵ کردینو بو روٚژی دوایی (که ریکهوتی ۸ ی مارسی روٚژی جیهانیی ژنان بوو) ئیمه له پرسهی گهورهترین ژنی خیزانهکهماندا دانیشتین..

دایه گیان، دلنیام یهکیک بووی لهژنه میهرهبانهکانی کومهای کومهای کومهای کومهای کومهای کومهای کومهای کوههای کوههای کاندا دایک و جگهرگوشهکانت گهلی ماندوو بوویت و لهیهک کاندا دایک و باوکمان بوویت.

من جاری تهنیا نهم کتیبه شك دهبهم وهك چهپکی گول پیشکه شتی بکهم.. به لام تا دوا ساتی ژینه نهمه کدارانه به فرمیسک گلکوت ته دهکهم و به کرداری جوان رؤحیانه تی بیگهردت شاد دهکهم، یادت ههر زیندووبیت، دایکی به ریزم.

> س. ق. بهرزنجس ۱۲۰۱/۳/۱۶

پەيقىك ..

ئهوانهی بههوی کوردهوه تالاو چووه بهگهروویانداو لهپیناوی گهلدا دوژمنان ئازاریان داون یه کجار زوّرن، گهلی ئیمه بهدریژایی تهمهنی ستهمدیدهبووه، لهههر سهردهم و روّژگاریّکدا سهدان ههزار مهرگهسات لهروّلُه کانی کورد قهوماوه و ئهمانه ی بوّتانی ده گیرینهوه بهشیّکن لهههزاران نموونه ی ژیان و ئاکامی بهدبه ختی، مهرگهساتن و زامیّکهی ئهوتوّن کهر ههرگیز ساریّژبوونیان بو نییه.

سهرنج : بابهتهکانی نیو نهم کتیبه له روّژنامهی نازیری (کوردستانی نوس)دا بلاوکراونهتهوه، له دامینی ههریهکهیاندا ناماژه به روّژی بلاوکردنهوهیان دراوه.

كاتىٰ رۆڭەكانى گەرميان بوونە ميوانى بەرانان

خالفٌ تايەرى گەرميانى ..

خالق تایمر ئهحمهد سهعدوللا، لهدایکبووی سالی (۱۹۳۰) لهگوندی (حهفتا چهشمه)ی سهر بهناوچهی (جهباره)ی کهرکوك، گولهکانی روژگاری لاویّتی خوی لهبالای تفهنگهکهی بهست و لهشوپشی کورددا ههلوّیهکی ئه و گهرمیانه ی دایکی ههلوّیان بوو، لهدوای سالی ۱۹۷۰ دهگهریّتهوه شاری کهرکوکی خوشهویستی و لهوی بوّ دابینکردنی ژیان و لهبیّناوی نان پهیداکردندا شان دهداته بهر گهلیّ کارو کاسبی .

خالوّی رمنج مروّی شاخو شار، خالوّی خاویّنو دلّساف و بیّگ مرد، لهسالانی بالادهستی رژیّمدا همر پیاوه دلّسوّزهکهی گهرمیان بوو، لهگهلّ ژیانی نیّو ماڵو مندالیدا وهك ناگری دهروونی بوّ کورد دهسووتا. کهبانگی راپه پین لهچیاکانی کوردستانه وه درا، خالاّی شهست و یه که سال وه که ههلاّکه ی جاری جاران لووله ی تفه نگی نووسان به نیّو چاوانییه وه و بووه به شداریّکی گیان لهسهر دهستی راپه پین.. که کهرکوکی ههمیشه داگیر کراو له لایه ن رژیّمه وه داگیر کرایه وه خالاق تایه ر چاوانی به رایی نه هات بچیّته وه نهوی، واز له مال و حاله که ی دیّنی و به نوّسه ر خیزانی گهوره و ورده وه رووده کاته چهمچه مال، له وی ماوه یه که دهمینی یته وه و ژیانی تال لاپه په که ده خاته سهر نه وانه ی رابردووی.

كۆرمو . . شەرى نيوان ژيان و مەرگ . .

کهگهنی ئیمه بهجاری رموی کردو لوولهی رمشی تانکو تفهنگی دوژمن روویان کرده چهمچهمال، خالای خیرنهدیو بهخوی خیزانیهوه بهرهو ناوچهکانی سلیمانی کهوتنه پی خوی ههشت مندالاو کچیکی بهشووی دوو مندالا، ژمارهیان (۱۲)کهس بوون، دوانزهی بی بهرگو بینان، لهگهلا شهوی ساردی پهودا وه کزوربه ی خهلای هه ژار به پی ریگایان ده بی به شهوی ساردی پهودا وه کزوربه ی خهلای هه ژار به پی ریگایان ده بی به شهوی به نه نگوسته چاودا، له شهوی به هاری ریژنه ی باراندا به نیو ریگای پ له قورو چلپاودا، زریکه ی مندالی برسی و هاواری پ لهسوزی جهسته ماندووه کان ترسیکی بی وینهان ده خسته دلی خالوه، خودایه چی بکات، نه و هه رگیز کولی نه داوه و ئیستا هیچی له ده ست نایه! نهگه ری هاتنی دوژمن به پیگای سه ره کیدا بریاری پی ده دات خوی و جه رگه کانی روو

بکهنه (بهرانان)، بهرانانی دایکی دلسوّز، دهخیل بهریّبوارانی مهنزلّ نادیار دیّنهلات.. بهرانان دهبیّته ههواری شهو گوزهراندن..!

بهیانی زوو بهگیانی ماندوو و سکی برسییهوه ههنگاوه خاوهکانیان بهرهو گوندی (ئهثلایی) ههلدیننو، لهریکا به خهنکی روو له پهو دهگهنو ئاگاداریان دهکهنهوه که (بازیان)و (ئهثلایی) لهلایهن رژیمهوه گیراونه تهوه، ئهوانیش بهبی ئومید رووده که نهوه چیا.

مەركى مندال .. مەركى ژيان ١ ...

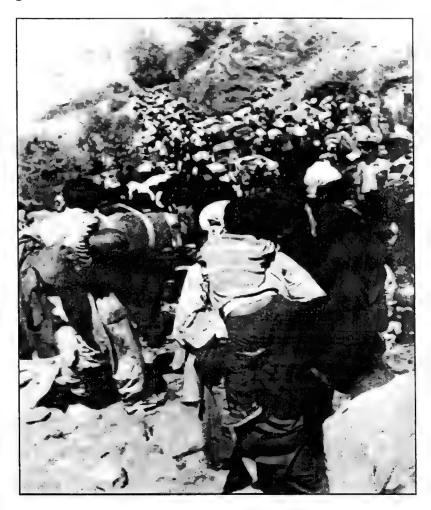
شموی دووهمی بهرانان لهشهوی یهکهم دژوارتربوو، بهردهوام دهباری، برسیتی و نهبوونی حهشارگهیه ک بوخوی کارهساتیکه و لهوینه نییه، گریانی بهردهوامی مندال ئیقاعیکی ترسناکه و گهورهش لیی دهتوقی. بهیانی زوو خالوی ماندوو منداله کانی بهسهردهکاته وه، یهکه یهکه بانگیان دهکا، سهرهتا لهسهرخو، پاشان بهدهنگی بهرز، سهیره.. وهلام نابیستی، دهچی بهلای نهوانی ترهوه، دهبینی سهرما گرموله ی کردوون.. دلی خوی دهداته وه!

- ناحهقیان نییه برسیّتیو سهرما نوزه لهگهرووی گهورهشدا ناهیّلیّ.. ئممجارهیان بهسهریاندا دهچیّتهوه، لیّیان نزیك دهبیّتهوه، سهریان بهرز دهکاته و میگهر هدگرشتنی فرمیسکهکانیدا هاوار دهکاته نهوانی دیکهو سهر بو لوتکهکانی بهرانان ههلّدهبریّ:
- ئەى ھاوار جەرگ سووتاو خۆم، ماڵوێران خۆم، ئـەى ھاوار شادانو شۆخان، ويداو ئەحلامم مردوون، خواى گەورە ھەر خۆم زەلىلم..

مندالهکانی تر به پرهنگی نیوه مردووه وه ده پواننه جهسته ی داماوی جوانهمه رگهکانیان.. خالوی جه رگ برژاو بو وهدهسته پنانی شقارته و به ناگر کردنه وه به که منداله زیندو و مردووه کانی به جی به که ناگر کردنه وه کابرایه کی تووش ده بی .. که خالو خه می خوی بو هه لاه پیژی، ئه ویش به په په په په وه وه که بی ناگاداری ده کات شقارته ی کی ومرده گری و ده که پیته وه ...

كەدئت مومو بەلاشمى شمكەتموم مندائمكان بەسمردەكاتموم، چى دەبىنى كارەساتە، كارەساتى كەم وينىميە، دەبىنى دوانى تريان بوونەت موربانى مەرگ و رۆحى سپييان بەرمو ئاسمان ھەلكشاوم..

خالة تهنيا مردووهكان دمبيني. مردووهكان ژمارهيان شهشه، ج

- بهدیار تهرمی بینازی شهش جگهر گوشهوه بم؟
  - يان بكهومه شويّن پيّنجي تر؟١

بەشوين زيندووەكاندا ..

خالوّ لەخوّى پرسى:

- ئاخۆ دانىشىتن بەديار مىردووەوە باشىترە، لەشسوين كەوتنى زىندووەكان؟

هەر خۆى لەگەل توندكردنەوەى جامانە تەرەكەيدا بەخۆى گوت:

- نا.. نا، باشتر نییه، با شوینیان کهوم.

ئەملا گەرا .. ئەولا گەرا.. بانگو ھاوار.. بى سوودە.. دياريان نىيە..

خالق لمتاوا دمگریا.. کمفرمیسکی نمدهما چاوانی دهبپهیه ئاسمانی لیّل و لمگمل نمودا سکالای دمگرد.. لمناکاودا دهنگی هاواری ژنیّك رایچلّمکاند.. همنگاوی کرده دووانو سیان، بمرهو دهنگمکم هملکشا.. گمیشته ئاستی ئمشکموتمکمو کچم گمورهکمی خوّی بینی کمبمدیار ساوایمکی مردوویموه دمگریا..

- خودايه بوون بهحهوت..

باشه کچهکهم، کوانی سیروانو دوانهکهی تر؟

+ بابهگیان ئهوان واوه هاتنو منیش شوینیان کهوتم، جیّیان هیّشتمو هاتمه ئهم ئهشکهوتهوه، لهباران خوّمان شاردهوهو ئهمیش لهباوهشمدا لاربووهوه.. گریاو قسهی تری بو نهکرا..!

گەرانەوە..

هـهرچونـێ بـوو خـاڵوّی مـاندوو لهگـهڵ کچهکـهیو ســاوای بێگيــانيدا گهرانهوه روومو ئـهللايی..

حـهوت پهپوولـهی بیگیانیان لـهدوای خوّیان جیّهیّشـت. دهشـیّ بهئهمانهت بهبهرانانی سپاردبن.. گهیشتن، لـهدهرگای مالیّکیان دا، برانـه ژووریّ، نانیان دهرخوارد درا، خزمـهتیان کـرا، دوای بهسـهرهات گیّرانـهوه خاوهن مالّو میوانهکانی ههموو دایانه گریان.. دوای چهند ساتیّ، ههموو پیککهوه چوونـه بـهرانان، دوای برینـی ریّگاو گهیشـتنه حـهوت نـازداری بینناز، خالوّ تایهر سهری رووهو لوتکهیهکی بـهرانان هملبری، وهك ئـهوهی پیّی بلیّ:

- سوپاس هاورێی دنسوّز، وا همموویان بهتوّ دهسپێرم، با میوانی توّبن، میوانی هممیشهیی توّ بن.. دوای ماوهیه گوّری بهکوّمهانی جهرگهکانی بهجیّهیّشتو گهرانهوه.

چارەنووسى دوو مندانەكەي تىرى چى بوو؟ ...

چوار سال بهسهر کۆرەوەكەدا تىپەرى، ھەموو رۆژىكى ئەو چوار سالە خالۆى دل پىر لەخمە سىۆراخى دووانەكمەى تىرى دەكىرد كىەلىنى ون بووبوون، سىۆراخى (سىيروانو نەجممە)ى كچىلى.. دواى شىمەوو رۆژە درىدەكانى ئىمو چوار سالە، لەشمويكى چاوەروان نىمكراودا شاشمەى تەلمەفزىۋنى گەلى كوردستان (سىروان)ى نىشان دا.. خالۆ خىمرىك بىوو لەھۇش خۆى بچىت.. بىرۋەرەكە گوتى:

- ئەم كورە دۆزراوەتەوە، بەلام كەرو لالە..

+ خوایه گیان بوّج که رو لاله.. خوّ سیروانی دلّم دهنگی له بولبول خوّشتر بوو.. خوّ سیروانی کوری تاقانهم بهنه رمه بانگ کردنی، وهك ئاسكی وریا له به ردهممدا قوت ده بووه وه..

خالوّ بهکوری که رو لالّی شاد بووهوه.. پاش ماوهیه دیکه دیک دیک دیک کهرکوکه وه ههوالی دوزینه وهی کچیکی که رو لال به خالوّ دهگات، دلّی داده خوریی، به نه جمه ی ده زانی..

زۆر شتیان سمبارمت بهکه و لال بوونی نهجمه و سیروان بو خالق باس کردووه، تهنانهت پرسیاری پزیشکیکیشی کردووه، به لام ئیستاش نازانی و نازانی به خی وایان لیهات، زور جار بیردهکاته وه و ده نی:

- وهلیّ کهبهدبهختم، لهههشت منالّی جوان تهنیا خاوهنی کچو کوریّکی کهرو لالّم.. خودایه شکورم بهبهشی توّ..

* * *

کوردستانی نوین ۱۹۹۵/۱۰/۲۵

TON HOT

^{*} سەرچاوەى نووسىنى ئەم بابەتە زانيارىيەكانى براى رۆژنامەنووسىم (برايىم محيدين عارف)ن كەلەزارى خالاق تايەرەوە تۆمارى كردوون.

که ئاگر دەرياي خامۆش کرد .!

لهگۆرستانی (شیخ محیدین)ی سلیمانی.. لهنیوان ههزاران جهستهی راکشاودا.. لهنیوان ئهو همموو شههیدو جوانهمهرگو حهسرهت دیدهو پیرهمیردو پیرهژنه نورانییهو، لهنیوان کورپهو ساواو مندالاندا که لهگهل داخستنی چاواندا ههرزوو بوونهته (چولهکهی بهههشت).. لهنیو گوری سهدان دلدارو بهموراد نهگهیشتوو.. لهنیو سهدان ههژارو ماندوودا که ههمیشه نانیکی گهرمیان لی دهبووه مانگی سوور.. لهنیوان ئهو مروقه همناسهساردانهی ههر لهبهر ئهوهی (ئافرهت)بوون بهملکهچی ژیانو بهبی نازی مردنو رازو قسهی دلیان برده ژیرگلهوه ..

لهنێوان ههموو ئهو گۆړانهدا، بۆ سێ ساڵو نيو دهچێ جهستهی ئاگر تێبهربووی دوو مرۆڤی دیکه بوونهته میوانی شێخ محێدینو ههموو رۆژانی ههینییهك؛ کهسوکار دهبنه میوانیانو دوای ناردنی دروود بو گیانی پاكو خاوێنیان؛ فرمێسك دهرژێننه سهر گڵکوٚیان..

ئەوان بەمەرگى شاد بوون كە ھەرگىز چاوەروانى نەبوونو.. ئەمانىش بەمەرگى ئەوان ئاگر بەربووەتە دل و دەروونيانو بۆ سى سال و نيو دەچى ئەو ئاگرە نىللە نىلىتىو ھەرگىز خامۆش نابى.. ئەوان رۆيشتنو دوو گۆريان لى جينما، يەكى بچووكو يەكى گەورە.. رۆيشتنو بوونە بەشيك ئەمەرگەساتى گەلى خۆيانو بوونە چەميكى بەخورو رژانە نيو رووبارى نەسرەوتى خوينى شەھىدان..

ئـهمانیش دوو پهیکـهریان لـهبیرو دهروونـدا بــوّ تاشـینو ههمیشــه کړنووشیان بوّ دهبهنو لهئاستیاندا راوهستاونو جیّیان ناهیّلّن..

ئموان دوو درهختی سهوزن، یهکی بالابهرزو پر لقو پوپ وهك درهختی بهدیمهنی بهر ماله ههژاران، یهکی هیشتا نهمامی ساوایهو نهسایهو سیبهری درهخته گهورهکهدایه..

ئەوان دوو گيانى زيندووى نێو باخچەكانى بەھەشتن....

ئەمانىش ھەمىشە لەگەل يادگارەكانى ئەواندا دەژىن.

* * *

له پێناوي رۆشنايي چاومكانيدا. .

ناوه راستی ئابی ۱۹۹۵، حاجی حمیسه پیره ژنی ئیماندارو خوشه ویستی هموو لایه کو سهر چاوه ی سوزو رینی خیزانه کهی، کوره کانی ناگادار کرد که بریاری داوه بو نه شته رگه ریی چاوه کره کانی بچیته به غدا..

كوره ناومنجييهكهى وتى:

- دایهگیان دنیاگهرمهو ماندوو دهبیت، بۆ کهمی دوای ناخهیت؟ ئهویش وهلامی دایهوه:
  - نا کورم بازهلیل نمبم .. ئینسان کهچاوی دانا ممرگی باشتره..

کورِی گەورە وتی: - باشــه خــۆم دێـــم لەگەلتا..

وهلامي دايهوه:

- نا بهقوربانت بم، ماڵو منداڵی خوّت جیّ مههێڵه.. من (دهریا)م بهسه لهگهڵم بیّ.. خهمت نصبی، لسهوێش دهچمسه مساڵی خوشکهکهتو شهو نایهگیّت لههیچم کهم بیّ..

ئينجا كوره بچووكەكەي وتى:

- ئاخر دایهگیان دهریا چی پیدهکری .. بو نازانی ریکا چهنده ناخوشهو حکومهت لهکهرکوکهوه چی بیانوو دهگرن و چون ریگای خهنک دهدهن .. بو نازانی خهنگ بهچی دهگهنه کهرکوك و دایهگیان بالهبری دهریا من بیم لهگهنت ..

دەستى خستە سەرشانى كورە بچووكەكەىو بەدەم پێكەنىنەوە وتى:

- بهسافهت بم، مـنو دمريـا بـهلێنمان داوه ههميشـه پێکـهوه بـين.. ههميشه پێکهوه بژين.. تهنانهت پێکيشهوه بمرين..

کورهکانی رازی کرد.. ئهوانیش خهرجی سهفهریان بو ئاماده کردو یهك لهدوای یهك دهسته پیروزهکانی حاجی حهپسهیان ماج کرد..بهر لهوهی جیّی بهیّلان چاو ودلیّان تیّبری.. که جیّشیان هیّشت ههرسیّکیان دلیّ خوّیانیان لا دانا..

ههقیان بوو.. وردو درشتی حاجیو ژیانی پر لهمهینهتیو رهنجی دوورو دریّژی ئهو دایکهی بهبیّوهژن کوشی بهبیّوهژن کوشی بهخیّویکردنو خوّیانو سیّ خوشکیانی گهوره کردو کردنیه مروّقی ئهوتوّ که خوّیو کهسوکاری شانازییان پیّوه دمکردن..

شهو داهات، دمریا وهك ههموو شهوانی تـر چـووهوه باخـهـنّی گـهرمی دایکه حاجییهوهو بهدهم باسی بهغداو چوونه بازارو چوونه زیارهتی شیّخ عمبدولقادرهوه خهونی شیرین لهچاوه گهشـهکانیکهوت.. بـۆ بـهیانی کـه ۲۰ی ئاب بوو، بهری کهوتن...

* * *

عومریکی پر نه حه سره ت...

حاجی حهپسهی تهمهن(۷۵)سال، زوربهی ژیبانی بهکولهمهرگی و کویدره وهری بهدایک بووه باوکی کویدرهوهری بهسهر بردبوو، کاتی له(گانی ئاسکان)لهدایک بووه باوکی بههاتوچوی نیوان شارهکهی و ئیران نانی پهیدا کردووه.. زور مندال بووه که باوکی بهکارهساتیکی دلتهزین کوژراوه و کوتایی بهژیانی هاتووه.. ئیدی

لهگهڵ تــاڵى رۆژگـاردا گـهوره بـووهو هـهژارىو نـهبوونى بـهبالأى تهمـهنى بـراوه..

که شووی کر دووه دووباره هه ژاری دوو چاری مهینه تییه کانی ژیانی کر دووه.. خوا شه ش مندالی پیداوه.. به رله اللی ۲۰میر ده که فرمانی یه زدان به جی دینی و ئیدی بووه ته دایك و باوکی منداله کانی..

ئهم خانمه، زورجوامیرانه رمنیج دمدات و منیدال گهوره دمکات، سالی(۷۶)خوّی و کوّرپهکانی دمچنه ژیّر سیّبهری شوّرش و لهویّوه بهرمو ئیّران... که دمگهریّنه وه خانوویه کی هوری دوو ژووری دمبیّته مهنزلّ و پهناگهیان.. زوّر شهو خوّی و مندالهکانی بهنانی وشك روّژ دمکهنهوه.. بهدروومان و نانکهریی مالان؛ خیّزان دمبات بهریّوه و کوّل نادات..

هاوسیّو دهسته خوشکهکانی بهبینینو گفتوگوّی ئهو ژنه کارامهیه گهلیّ ساتی روّژگارو شهوگار دهبهنه سهر..

لهخوّشی وناخوّشی هیهموواندا بهشیدار بیووهو لهحیهفتاکانو ههشتاکاندا خهونیّکی دیّرینی دیّنیّته دی ؛ که سهردانی حیهج بیووه.. لهرهمهزانو شهوانی ههینیو جهژنهگاندا حاجی سهردانی کاك ئهحمهدی شیّخی گردووهو لهوی بیهدلی گهرمهوه پاراوهتهوه مندالهکانی سهلامهت بنو کوری خهانی نهبنه قوّچی قوربانی..

ئەو مندائەي بووە كچە بچكۆلانەكەي. .

سالّی (۸۹)، کاتی حاجی لهگهل چهند دراوسیّیهکیدا بهلای مزگهوتی گهورهدا رمت دمبن، ژنیّکی عمبا بهسهر مندالیّکی ساوای شیرهخوّره لـهژیّر عمباکهی دمردیّنیّو روو دهگاته ژنهگان:

- بەقوربانتان بم، كارنكى بەپەلەم ھەيەو ئەم مندالەم بۇ بگرن، ھەر ئىستا دىمەوە لاتان..

چاوه روانی وه لام ناکات و دهیداته دهست یه کیکیان و به ره و خوار تیکه ل به ناپوره ی خه لکه که دهبی و له چاویان ون دهبی .. منداله یه ک مانگه که دهداته گریان و .. یه ک له ژنه کان ده لیّت:

- ئەيەرۆ ئەو ژنە چىكرد.. بۆ كوى چوو؟
  - يەكىكى تريان دەلى:
  - باشه بۆ لێت وەرگرت..
    - حاجي دهٽي:
- قەينا دايكەكەم.. با چاوەرێى بين.. بزانين مەسەلە چىيە؟..
- ماوهیه کی باش له و جیّگایه دا دهوه ستن و ژنه ناگه ریّته وه.. هممو و غهم دایانده گریّ..
  - يەكىكىان دەلى:
  - کچێ چې لێ بکهين..

همموو دوّش دادهمیّنن.. حاجی لههاتنهوهی ژنهی خاوهن مندال هیوا براو دهبیّ.. لهسهرخوّ دهلّی:

- چې بکهين، کارې خوايه.. دهبي يهکيکمان بيگرينه خوّ..
  - ژنهكان يهك لهدواى يهك وهلامى دهدهنهوه:
- ئەى قور بەسەرم، بۆمىن ئەوانىەى خۆم جوان بىق بىمخيو دەكىرى ئەمىشيان بچيتەسەر..
  - بهخوا باشه، وهلاهي ميّردهكهم بهمندالهكهوه دهمكاته دهرهوه..
- هـهر خـوا دهزانـێ چـۆن لـهدايك بـووهو كچى كێيـــه.. بابيبـهين بــۆ خەستەخانە..

حاجی سمرپوّشهکهی توند دهکاتهوهو عمباکهی دهداتهوه بهسهرداو بهههموویان دهڵێ: - سەرى دنيا بەپووش نەگىراوە.. قەيناكا، خۆم دەيبەمەوە.. كێ دڵى دێ ئەم گوڵە بێﻜﻪﺱ بێ.. بەخوا دايكـم لەئێسـتاوە رەحمـم چووەتـه سەرىو دەيكەم بەمنداڵى خۆم..

تونید دهینی بهسنگییهوهو بهرهو مال دهیباتهوه.. حاجی، ههرزوو منداله بچکولهکهی لهدلدا شیرین بوو.. وهك گول بهخیوی کرد.. ناوی نا(دهریا).. که دیارنهمایه عهودالی دهبوو.. نهیدههیشت ههرگیز لیّی دوور بی بیّو باشترین خواردنی دهدایهو جوانترین جلی بوّ دهکرد..

دهریا بووه خوشهویستی ههمووان.. بووه هاوریّی کچهزاو کورهزاکانی حاجی حهپسه.. ئهویش بهدهسته بچووکهکانی ئاوی دههیّنا بو دایهو سهرو قرْه زهرده جوانهکهی دهخستهسهر رانی دایهو بهدهنگه ناسکهکهی قسهی دهکرد بو دایه..

دەريا بەرەسمى بووە كچى دايكى خۆىو شەوانە لەگەل حەكايەتدا دەستى دەكردە ملى خەويكى قوول و شيرين..

* * *

گەرانەوە بەئوتومبىلى مەرگ. د

دوای ئهوه ی حاجی حه پسه له به غدا نه شته رگه ریی چاوی بن کراو پانزه روّژ لهوی مانه وه، روّژی ۱۹۹۵/۹/۸هاتنه وه که رکوك و، لهوی غهمی گهرانه وه به ره و سلیمانی دایگرت..

نەيدەھێشت (دەريـا) ھەسـت بـەماندوێتى خـۆىو ترسـى چۆنێتـى گەرانەوميان بكات.. نێــوهڕۅٚ بــوو، دوای نــان خــواردن لای (حهســرهکان)خــوا شــوٚفێری ئوتومبێڵێکـی لوٚری بوٚ ناردن..

لهگــه لاّ ار لاککــه وت کــه بیانه لاّندنیتــه وه بوّســلاّمانی.. ئهویش وتی:

- باشه، ليره چاوه پيم بن، دهچم ههندي نهوتو بهنزين دهكرمو ديمهوه بولاتان..

حساجی بیسستبووی و ئاگاداربوو که ماوهیهکه رژیم ناهیلای سووتهمهنی بگاته لای خومان، ههر بویه بهدهبهو جملیکانه خهانگی و شوفیرمکان نهوت و بهنزین دهردهکهن..

کهمی دلّی داخورپا.. ئهو
تهنیا بیری لای ئهوه بسوو
لهبازگهکه ریّگایان نهدهنو
بههوی نهوت بهنزینهوه
دوابکهون.. دهریا سهرنجی
دایکیدا.. ههربویه لیّی پرسی:

ودلامي دايهوه:

- هیج نییسه بسهقوربانت بم.. هیچ نییه..

ئينجا وتى:

وەلامى دايەوە:

پاش ماومیه ک چاوه پوانی، لوّرییه کسیه گه پایسهوه.. شوّفیّره که بانگی لی کسردن و شهمانیش سهرکه و تنه ریّ.. بازگه ی مهرگ که و تنه ریّ..

حاجی دهستیکی لهسهر پهروی سهرچاوه عهمهایات کراوهکهی و دهستیکی لهملی دهریادا بوو..

- سەرنجیان دا ریزیکی دوورو دریژ لهئوتومبیل وهستاون..
  - خودایه، کهی نهجاتمان بی..

شۆفێرەكە وتى:

- خهمت نهبی دایهگیان.. ئهم درندانه روّژانه ئهم بهزمهمان پیی دهکهنو بهبیانوو و قسهی ناخوّشهوه بهریّمان دهخهن..

سەرەيان ھاتە سەر، دوو كلاو سوور كەوتنە يشكنينى لۆرپيەكە..

سهرکهوتنه سهری، بهبینینی نهوتو بهنزین شینتگیر بهوون.. پهلاماریان دانو دهستیان کرد به فریدانیان بو خوارموهو بهقلپ کردنهوهیان بهناو پشتی لورییهکهدا..

له پر ئاگر کهوتهوه ، ئاگر کلپهی سهند.. ئوتومبینهکه گرتی و به پهله کابرای شوفیر خوّی فریدایه خوارهوه..

دەنگە دەنگو ھاوارى سەربازەكانى بازگەو ھاوارى شۆفيرو خەنكى ترو دەنگى ليخورينى بەپەلەى ئوتومبيلەكان تىكەل بوون..

همموو لمناگر دوور دهکهوتنهوه، دهریاو دایکی نمبی بهواق ورماویو ترسهوه دهیانروانییه ئاگری بی رهحم..

دهريا چووه باوهشي دايكييهوهو توند توند خوّى پێوهنووسان..

ئاگر بەربووە جەستەيان.. جلو پێستو قژو گۆشتيان بووە خۆراكى ئاگرى سوورو ئەوانىش ھێدى ھێدى وەك مۆم دەتوانەوە..

که ئاگرهکه خاموّش بوو.. دوو مروّقی سوتاو بینرانهوه، دایكو کچیّ کههیّنده دهستیان لهملی یهکتر کردبوو، بوو بوونه یهك جهسته..

* * *

ئه مجارهيان باوهشت زوّر گهرمه..

چل رۆژ دواى كۆچكردنيان.. يان شەھىد بوونيان، بارانێكى كەمى ناوەراستى تشرين گلكۆى دايكو كچى تەر دەكرد..

ماوهی چل روّژ بوو روّحیانهتی بیّگهردی دایكو كچ لهگوْرستانهكهی شیّخ محیّدین ئارامیان گرتبوو..

ژنانی گۆرستان لەدەوری (حاجی) كۆ دەبوونەودو ئەمىش بەسەر ھاتى ژيانی پر لەحەسرەتی خۆی بۆ دەگێرانەوە.. چل رۆژ بوو دایكی سووتاو؛ شالاوی ئاگری بی بەزەیی بازگەكەی كەركوكی بۆ باس دەكردن..

چل رۆژيىش بىوو مندالانسى نيّىو دلّىي ئىمو گىردە (دەريا)يان جىنەدەھىنشتو سەرنجى پرچى خاو و چاوە گەشەكانيان دەدا..

به لام دەريا نەيدەزانى باسى ئاگر تێبەربوونى خۆيان بۆ بكات.. بيرى نەبوو چۆن چۆنى مردووه..

تهنیا دهیوت (من لهباوهشی دایکی خوّمدا بووم وههر لهگهل نهویشدا هاتم بوّ ئیّره)..

چلهی ماتهمی دایكو كچ بوو.. كورانو كچانو كهسوكارو دراوسيّكانی حاجی حهپسه ههموو لهوی بوون..

لهسـهر گــۆرى حــاجى نووســرابوو (ســاڵى ١٩٢٠لــهدايك بــووهو ساڵى١٩٢٥بهمهرگهساتئ شههيد بووه)..

لهسهر گۆرە بچووكەكەى دەرياش نووسىرابوو (چۆلەكەى بەھەشت)، يەك لەئامادەبووان وتاريكى خويندەوە، تيايدا وتى:

- ئەوە چىيە دايە، ئەمجارەيان باوەشت زۆر گەرمە..

- ئىمى چون كۆرپىم، ئىممجارەيان گەرمى باوەشىيكى نەبراوەيسە، ئەكاميّزى يەكدا دەبىين، بۆ ئەو دنياش ھەرپيّكەوە دەبىين. ئەك ئيمە ھەمىشە دۆعامان نەدەكرد كە ھەر پيكەوە بينو پيكەوە بين.

1999/5/17

不必然外心下

له دوا شهوی ژینیدا : با گۆرانییهکهی جاران بلیّینهوه

رۆژى ۱۹۸۰/۱۲/۱۱ هــهوالێك وەك بروســكه خــۆى كــرد بهشــاره غهمبارهكهى سلێمانىدا، ههوال وتى(ئهمشهو دوابينيى ئهكرهمـهو ئيـدى لهسێداره دەدرێ..).

هدرلهو ساتهوه شهقامی گۆران بهخامۆشی پرسهی بۆ دانا.. دراوسێکان چوونــه لای بــاجی حهپســه.. ویســتیان دٽنــهوایی بدهنــهوهو کــهمێ ئارامیپێببهخشن. بهلام سوودی نهبوو، همنسکی گریان لێی نهدهگهراو بهخور فرمێسك لهچاوانی دهبارین، بهدراوسێ دٽسۆزهکانی وت:

-بهوخودایه لهو روّژهوه گیراوه دهمزانی نهمه چارهنووسی دهبی و دهیکوژن ۰۰ دهمزانی دوژمین لهگوری مین دهترسی و داخ لهدان لیّی، دهستیان بشکی، چاویان کویّربی، روویان لهبهرده مهمشهردا رهش بیّ.. ههالبهت دهزانن، ئیّوهش دهزانن کوری من چوّن کوری بوو.. ههرگیز کون لهجهرگیا نهبوو، لهوه تهی خوّی ناسیووه بو هه ژاران و بو گهل خوّی ده ژی..

کوره گهورهکهی بهپهله خوّی کرد بهمالدا.. ویستی شـتیّ بلّیّو دایکی ئازار چهشتوو بواری نهدا:

-دەستم بشكێو چاوم كوێر بێ.. محەمەد گيان، دواسەردانى ئەكرەمە.. دەك لاڵ بم بۆ پشتى شكاوى تۆ.. دەك بمرم بۆ ماڵى بێ براى تۆ..

ومستا محهمهد وشه لهگهروویدا خنکانو هیچی بۆ نهوترا.. فرمیسك چاوهکانی ته کردو (روزا)ی کچه بچکولهکهی برا زیندانییهکهی لهئامین گرتو سهری به سفر کردهوه...

يهك لهدر اوسيْكان وتى:

بهقوربانتان بم، دان بهخوتاندا بگرن، ههر خوا خوی گهورهیه، کی دهلی شهورانتان بم، دان بهخوتاندا بگرن، ههر خوا خوی گهورهیه، کی نالی خوگمهگهی نهگوراوه، نهی وا نالین، نالین فهلهستینیهگانیش واستهیان بو گردوه ؟!

نا پوری گیان، ئهوان لهئهکرهم ناگهریّن.. دلّنیام دهیکوژن، نامهردنو ههر ئهمشهو دهیکوژن..

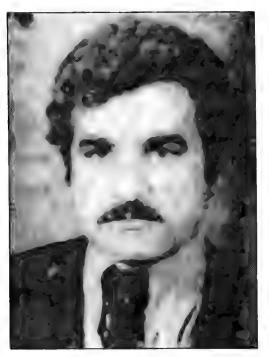
ژنه خیر لهخونهدیوهکه ی نهکرهم بهرهنگی پهپیوهوه هات و دهسته بچکونهکانی (سهنگهر)ی تهمهن دووسائی گرتبوه، رووی کرده خهسووی و وتی:

باجى حەپسە ئىلمە ئامادەين..

بههه در حالی بوو باوکه پهك کهوتهکه ئه کرهمیان خسته نیوپاسهکهوهولهبهر مال جوولان، کات خهریك بوو نیوه پو جیبهیلی.. ههموو به دونگی زمردو دلی گهرمهوه به دهو موسل به پی کهوتن..

نهكرهم لهبيرهومرى هاوريكانيدا

همر شهو رؤژه، هاوری نریکه کاتی بریاریاریاندا به رمو دوادیده نیمکره بگفته موسل که لمیارگهی تاسلوجه رفت بوون قسه دامه درا، باس همر باسی شهو بوو ، قسه همر لمسمر نازایه تی و رموشت بمرزی و ساده و ساکاریی شهو بوو، نمووته همر لمسمر روتاکیی ی و و مقاداری شه و بوو. نمووته همر لمسمر روتاکیی ی و و مقاداری شه و بوو. نمووته همر لمسمر روتاکیی ی و و مقاداری شه و بوو. نموی و در نمووته همر لمسمر روتاکیی ی و و مقاداری شه و بوو. نموی و در ن

حَوا ناگای لیّیه چوار مانگه، لهومتهی گیراومو براومته ههیشهی کهرکوك من ههر چاومروانی نهم ههواله باحوشه بووم ... کهبرایه موسل زانیم بۆ لەسپدارەدانه.. بەراست، ئەزائم سەنگەرى كورى دووساله، ئەى كچەكەى چەندە؟

سمرومرى فمتاحى سمممن وملامى دايموه:

-بهد بهخته چوار مانگه، لهوهتهی هاتۆته ژیانهوه باوکی خراوهته زیندانهوه..

هونهرمهند حهمهی نیّرگز دوّستی گیانی بهگیانیی ئهکرهم، بهشداریی قسهی کردنو وتی:

لهزووهوه دهیناسم، کورپکی بی وینهبوو، لهمندالییهوه خهریکهو یهك روّژ وردی بهرزی نهوی نهبوو.. بهحوکمی خالوّزاو پورزایی لهگهل کاك مستهفا چاورهشدا بهیهکهوه ژیاون و ههربهیهکیشهوه گهوره بوون..ئهو ههرلهسهردهمی قوتابیانی گشتییهوه ههر چهپو مارکسی بووه.. دهزانن ههرلهسهرکاك مستهفاو یهکیّتی گیراو ئازار دراو حوکمیش درا..

كاك جهزا وهلامي دايهوه:

-به لاّى وایه، نامه که ی ئه کره میان ته سلیم به نه من کرد.. ئیتر له سهری بووه به نگه و مایه ی بریاری له سینداره دانی..

حەمە وتى:

-ئەحمەد گیان، لەبیرتە ، لەبیرتە كەدەچوینە دەشت ھەمووجار حەزى دەكرد گۆرانى(دەمەگرى..مەگرى)بلايين..

ئەحمەد وتى:

بهداخهوه، کوری وا دروست نابیّتهوه. بهداخهوه..

ژيانيكى پر ئەخەباتو تىكۆشان..

ئـهكرهم سـائى ١٩٤٥لهبنهمائهيـهكى هـهژارو زهحمهتكيّشى گـهرهكى سابونكهران لهدايك بوو بوو، كهگهيشته قوّناغى ناومندى ويّراى وانـهكانى قوتابخانـه ههميشه پهروّشـى خويّندنـهوهى بابـهتى ئـهدهبياتو كتيبـى سياسى بووه.. لهئامادهيىدا بوّ هاوكاريى باوكـه كريّكارهكـهى، هاوينان بـه بوياخچيّتىو كريّكارى خوّى خهريك دهكرد..

کهچوّته ناو رێکخستن لهگهل ههریهك لهوهستا محهمهدی برا گهورهی و نهسرین خانی خوشکیو مستهفا چاورهشی خالوّزای کاری رێکخراوهیی کردوهو ئهوان ئاگاداری جموجوٚنی بوون..

نهریزی شانه ئاگرینهکانی (قیادهی مهرکهزی)دا هه لهمتی شیّر ناسای بردووه و گهنیک زمبری کوشندهی بهدوژمن گهیاندوه..

له۱۵۰ بۆ كارىرێكخراوەيى براوەتە بەغداو لەگەل ٚھاورێ بوێرەكانىدا گەلى كارى بر لە جوامێرىو گەلى داستانى ئازايەتىيان تۆمار كردووه.

ماوهیهك لهریزی بهرهی میللی رزگاریخوازی فهلهستیندا خهباتی کردوه.. له۷۷دا خیزانی پیکهوه ناوه ههموو مهبهستیکی ئهوهبوو مندالهکانی بهریگای راستدا بروّن و بهبیرباوه ری شوّرشگیرانه و مروّقدوستانه پهروهردهیان بکات..

لهنیوه شهویکی مانگی ئابی۱۹۸۰ میلازم موحسین و چهکداره کانی، گهره ک و سهربانی مالی ئهکرهمی وهستا حهمه ئهمین ناسراو به (ئهکرهمی حهپسه) یان گرت و دهستگیریان کردو بهره و ئازار و لیدان و ههانواسین برا..

ههرچوّن مهزنه مروّفانیکورد لهزینداندا باوه و و و و بهرزیان کیّو ئاسا دهمیّنیّتهوه، ئهکرهمیش یهکیّك بووه لهو قارهمانانه کهبهرگهی همموو جوّره ئازاریّکی گرتووه..

ماموّستا مه حمود رمشید قهرهداغی یه کیّکه له هاوریّکانی زیندانی ئه کرممو سهبارمت پالهوانیّتی ئه و کوره ههلکه و تووه باسی کردو وتی:

چهند مانگیک شههیدیان هه لواسی و ههمو و جوره نه شکه نجه دانیکیان لهگه لادا تافیکرده وه و بی سوود بوو، له نیوان نهمنی سلیمانی و ههیئه کهرکوکدا به دهست نازایه تی نهوه وه دامابوون، یه ک وشهیان لی هه لانه کی زند، به لام دواجار به هوی دلیاکی خویه وه هه ندی له نهینییه کانی ژیان و خه باتی لای گه نجیکی هه لخه له تاوی سه ربه نیداره ی ههیئه درکاند بسوو، نهویش گهیاندبووی و نهوه بسووه به لگهو بریساری له سینداره دانی..به راستی ههموو زیندانییه کان پهروش بوون بو نهو مود و نهاوی اده و مود نه و نهاوی اده و ماده.

ههروهها کاك نهژاد حهمه باقى لهزيندانى ههيئهدا ماوهيهك لهگهل ئهو تێکوٚشهرهدا بـووه، ئێسـتاش يادگـاره شــيرينهکانو ئازايـــهتىو زهردهخهنهى سهر لێوى شههيد دهگێڕێتهوه..

له پیشوازی میوانهکانیدا..

ســهر لــهئێوارهی۱۲/۱۰بـهچاوی تــهرهوه دایــكو بـاوك وژنو منــداڵو خوشكو براو كهسوكاری نزیكی ئهكرهم لهبهر زیندانهكهی موسلّدا بوون.. بروسکهی ئهکرهم کهداوا لهکهسوکاری دهکات دوا دیدهنی بکهن نیشاندراو برانه ژورهوه..

رینمایی کران ، کهبهئسوولی دهیبیننو هیچ ناژاوهیهك نابی رووبدات. بهدووکهس باوکی ماندوویان گهیانده ژوورهوه..

شهوی مهرگی ئهکرهم داهات.. ههموو بهدیداری گهیشتن، ئهکرهم ههر کوره ئازاکهی جاران بوو..

زهرده خمنه ی سمرلیّوی همر زهرده خمنه جوانه که ی جاران بوو.. و ته و گوفتار همر و ته ی زمانه شیرینه که ی جاران بوو...

تیر تیر همردوو جگهر گوشهکهی ماچکرد، کورهکهی لهباوهش گرتو کچهکهی نایه سهر شانی.

بەدايكى وت:

-دایه گیان، غهمت نهبیّ، ئههادوو مندالّی جوانت بوّ جیّ دیّلم. غهمت نهبیّ دایه گیان، ئهی توّ بوّ ئهم روّژمت گهوره نهکردم..

ئينجا بەكاكى وت:

-بهسهر بهرزیت دهسپیرم، کاکه گیان سهرت بهرزه برایه کی شههیدت دهبیت..

*کههاورِپکانی گهیشتن، سهرهتا ویستیان ریّگای چوونه ژورهوهیان نهدهن.. وتیان درهنگ هاتوونو کات نهماوه، ئهمانیش زوّریان لهگهل وتنو زوّر پارانهوه کهلهدوابینینی هاورِپکهی خوّیانیان نهکهن.. رازی بوون بهو مهرجهی لهژوورهوه هیّمن بن و هوتاف نهکیشن..

ههر كههاوريكاني بيني ومكو گول گهشايهوه..

-دەك بەخپربين، چاوو دلام روون، بەراستى عەزيتتان كيشا..

ئەمان غەمگىنو بى رەنگ، ئەويش ھەر كورەكەى جاران..

دوای کهمی دانیشتن.. رووی کرده کاکه حهمهو هاوریکانی...

-قوربانتان بم، با بهیادی جارانهوه پیّکهوه گۆرانییه خوشهکهمان بلّینهوه..

ئەومى وتو خۆى دايمەزراند:

-دەمەگرى مەگرى چاوانت دێشێ

دایکی خوت نییه نازت بکیشی

ئەوانىش بەقورگى پرو چاوى پر لەفرمىسكەوە بۆيان سەندەوه... ئىنجا رووى كردە(ئاواز)ى ھاوسەرىو بەدەنگى بەرزتر وتى:

-دەمەگرى مەگرى چاوەكەت جوانە

هەرچەند تۆ دەگرىت ماٽم ويرانه

لیپرسراوی ئهو بهشی لهسیدارهدانهی ئهکرهمی تیادا بوو، بهتورهیی قسهی کردو وتی:

ئەمە چىيە ئەكرەم، نەمان وت ئەم شتانە قەدەغەيە٠٠

لەسەر خۆ وەلامى دايەوە :

نا ۰۰مهترسه، هوتاف وسیروود وتن نییه، نهمهنهو گۆرانییه خوشهه، کهلهگهل نهم بیرادهره عهزیزانهم دهچووینه سیهیران دمانووتهوه۰۰۰

كابرا بهسهر سوورمانهوه وتى:

تۆلەكونو گۆرانىو سەيران لەكون...

کات گهیشته ۱۰ی شهو .. هوّلهکه رمنگی مهرگی پیّوه دیاربوو.. ههموو ماچیان کردو جیّیان هیّشت. بهتهنیا ئهکرهم و زهردهخهنهی سهر لیّوو باوهری بهرزی و پهتی سیّدارهکه مانهوه..

يادگاره جوانهكان..

بهرلهوهی پهتیسیدارهی دوژمن رازهکانی نیو سنگی ئهکرهم شههید کات، بهرلهوهی دهنگی وشهکانی کپ بینت، لهژووری زیندانهوهو لهسهر کاغهزی نیو پاکهتی جگهرهکانی، ئهو ههلویه سینامهی گهیاندهوه کوردستان، دوانیان بو مالهکهی خوی یهکیکیان بو نیو چیاکان..

لەيەكەمياندا بۆ كاكى نوسيبوو:

(دەستو قاچى دايكىمو باوكم ماچ ئەكەمو چاوى ئاواز ماچ ئەكەم، وائەزانىم پێويست ناكات بڵێىم ئاگات ئەمنداڵەكانىم بێت، چونكە ئەزانىم وەكو ئەوانەى خۆتن لەلات ... خۆت ئەزانىت كە ئاواز منداڵە، لەبەرئەوە داواكارم ، ئەگەر خۆشى رازى نەبێت ھەر بەزۆر فەرزى بكەن بەسەريا كە شوو بكاتەوە، چونكە ئێمە كەلەژيانماندا تێكۆشاوين بۆ بەختيارى ئادەميزاد بووە، نەك بۆ بەدبەختى وحەز ناكەم ئەو بەێنێتەوە بى
شووكردن..)٠

بهلام ئاوازی ئەقىندارى شەھىد ژيانىكى ھەلبژارد كەسەرتاپاى بىۆ جووتە مندالەكمەيو بىق بىروەريىسەكانى ئەكرەمى ھاوسسەرى شەھىدى بىت...

له دووه میاندا، بو منداله کانی نوسیبوو: (بوهه مردوو منداله خوشه ویسته که م... نه مشه و سه عات دوانزه ی شه و دوا هه ناسه مان له گه ل

دنیایه که هیواو ناوات به پهتی سینداره نه تاسینت. منداله منارداره کانم، نیستا من تهمه نم از داره کانم، نیستا من تهمه نم ۱۳۵ میریزی جولانیه وه کاسیاله شورشگیری دا تیکوشیاوم و همه رگیز دریخیم نهکردوه، دریخیم نهکردوه له پیشکه شیرین و بهنرخترین خوشه ویسترین و بهنرخترین شیانه ه،

خوشهویسته کانم، که نه منامه یه ده خویننه وه کاتیکی زوّر به سه رشه هید بوونی باوکتانا تیپه پیوه، بینگومانم له وه که بو ئیّوه مه مه جالیّکی فراوانی تیکوشان ئه مینییت، من هه موو نامانجیّکم نه وه بوو که به شیوه یه که به شیوه یه که واپه روه رده تان بکه م که هه میشه به هوشیارانه ناماده بن بو تیکوشانی کی سه خت له پیناوی مه زنترین چین و راستترین بیرو باوه پی که نه وانیش چینی کریکار و بیروباوه پی مارکسیز مارکسین مینینزمه...

خۆشەويستى شتێكىپىرۆزەو پىرۆزترين خۆشەويستىش خۆشەويستى كتێب بێت، كتێب بێت، داواتان لێ ئەگەم كەيەكەمىن يارى نازدارتان كتێب بێت، دواى ئەو شتى تر، ژيانێكى پرلەتێكۆشانتان بۆ بەئاوات ئەخوازم).

باوكتان - ئەكرەم١١/١٢/١٩٨٠

لەسێھەمياندا بۆكاك مستەفا چاورەشى نووسيبوو:

(چاومكەم.. مستۆ گيان.. سلاو..

ئهمشهو دواههناسهمان ئهخنكينن، وا تى نهگهيت من دوور بووبم لهجولانهوهى نيشتمانى ، من ههموو گيانى خوّم لهپيناوى بيرو باوه پو ريگاى رزگارىدا بهخت كرد.. توش ئاگات لهخوّت بيّت، چاوت له مندالهكان بيّت، ئهگهر بوّت بكرى دايكت بنيّره بو لاى كاكه حهمهى* برات..).

* * *

لهموسل جهستهی بی نازی شههید نهکرهمی حهپسه شوین بزر کرا.. ئهویش یهکیکه لهههزاران شههیدی کورد کهتائیستا بی گورنو خوشهویستان هاورییان کهسوکاریان ریگای چوونهوه سهریان نازانن، تا ههمیشه گولی رهنگاو رهنگی کویستانهکانی کوردستانیان لهسهر دانین، بهلام ناو و یادو خهباتیان لهدلو دهروونی ههموواندا زیندووه.

1999/٣/٢

TONE WOOT

خاکه حهمه لهشورشی ئهیلولدا به فسفور گیانی سووتاوه و دواتریش دهستیکی براوه ته وه دایکیشی (که پووری شههید ئه کره سالیوم شههید بوو.
 شههید بوو.

بير مومريى ئەنفالكر اويْك

مام حمسهن عمبدولْرهحمان مهحمود تهلانی، کهتهمهنی نزیکهی ۲۰ سال دهبی، سالی ۱۹۸۸ بهرههالمهاتی ئهنفاله بهدناوهکانی رژیه کهوتووهو دوای ئهشکهنجه بینینی چوار مانگ ئازادکراوه، بیرهوهریی ئهوروژگاره سهختهی خوی بهم شیوهیه بو گیراینهوه:

رۆژى ٧-١٩٨٨ كاتى سوپاى بەعسى داگىركەر ھۆرشى ھۆنايىە سەر ناوچەكەمان، ئيْمە لەگوندەكەي خۆمان، لەگوندى (تـەلان) ي ناوچـەي ســورداش ويســتمان خوّمــانو مــهرو مالاتهكــهمان رزگــار بكــهين، بـــهلاّم نـ ممانتواني و كموتينـ م ناويانـ موه! بـ مپياوو ژنو مندالْـ موه (١٠٠) كمسـيّك دەبوويىن، گيراينو ھەموومانيان ھێنايە ئەمنى (طوارى) سـلێمانى، دوو شمو لموی ماینمومو پاشان سواری چمند پاسیّکیان کردین و بردیـانین بـۆ تۆبزاواى كەركوك، شەويْك ماينەوەو لەوى پياوە پيرەكانيان لەگەنجو ژنو مندائــهكان جيــاكردەوه.. مــن لهخێزانهكــهى خــۆم دوو كــورم لهگــهڵدا گيرابوون كمناويان ئمورِهحمانو عوسمان بوو، ژنو مندالهكاني ترم پێشتر لەتەلانەوە دەرچوونو گەيشتبوونە سووسى، بىۆ رۆژى دوايى ئىيمە (واتـە پیرمکان) کـه(۲۰) کـهس دمبوویـن سـواری ئوتومبیّـل کرایــنو لهگــهڵ ژمارەيـەكىتر لــەكوردى ناوچـەكانىتر برايــن بــۆ نوگــرە ســەلمان، ئيــتر لموكاتموه نازانم جارهنووسي همردوو كورهكممو زمارهيمك لمخزمهكانم حييهو ههموو ساتي چاوهريي ههواليّكيانم!

لـهنوگره سـهلانی دوابـراو چـوار مـانگی رهبـهق ماینـهوه، لـهوی خرابووینه چهند قاوشیکهوه، ئهوهی ئیمه زیاد له(۸۰) کهسی تیـابوو کههمموومان بهتهمهن بووین، بهروژ دهبراینه حهوشیکهوهو ئیـواران دهخراینهوه بهندیخانهکهوه، سهرهتا تامـاوهی (۱۵) روّژ نـانو چیشـتیان دهداینیو نهو کاته مانگی رهمهزان بوو، بهلام دواتـر روّژی دوو سهموونه رهقیان دهداینی لهگهل کهمیک ناوی گهرم، روّژانـه لهقاوشهکاندا دوو سی کهس دهمردن، ههریهکی کهگیانی دهسپاردو شههید دهبوو، دهمان هینایه دهری و پولیسیکیان لهگهل دهناردینو بهشـهش کهس لاشهکهیمان دهبرده دهبرده لهوی دهمان الهره دهبرده دهری و بهشهها کهس دهبرده لهوی دهمان الهره دهبرده

ئافرەت و مندائیش لەقاوشەكانى دىكەوە حائیان ھەروەكو ئیمەبوو.. لەو ماوەيەدا زۆرجار ئازاریان دەداین و قسەى سووكیان پىخدەوتین، يەكئ لەپیاوكوژەكان كەزۆر خىراپ و بىخبەزەیى بوو لەگەلماندا خوینىمژى بوو بەناوى (حەجاج)، لەوى ھەمىشە دل پر لەخەم چاو بەگریان بووم بۆئە كوردە دیلانە كەژمارەمان لە(٣٥٠٠) كەس زیاتر بوو، شەوو رۆژیش بیرو لیکدانـــەوەم لاى دوو جگەر گۆشــەكەم بوو. لــەتاو ئــەوان خۆمــى بىدەسەلاتىم لەبىرنــەمابوو.. دواى چوار مانگ ســـەر لەبەيانىيــەك پــیرو پەككەوتــەكانيان جیــاكردەوەو ســوار ئوتومبیلینــك كرایــن.. بـــەدوو رۆژ هینایانینهوه بۆ سلیمانى و لیره بەرەللا كراین.

به لام، داخه کهم لهو کاته وه تائیستا به هیچ جوّری سوّراغی نه و کوردانه نازانم که له نوگره ی به عسییان لهگه لماندا گیرابوون.. هه روه ها خزمه کانی دیکه شمو دو و کوره که شم هه ربی سه روشوینن.

ژماره ۱۷۵، ۱۹۹۲/۸/۱۹۹۲

TOME HOST

دایک و ژنی ئومیّدو ئومیّدهکانیان

لهسهرهتای ئهم پایزهدا، کهروّژگار کورت دهبیّت، دوو خانمی بهرگ رهشو چاو پر لهئهسرین بهسهرهاتی دوورودریّژی ژیانی رابردووی پر لهخهمو ئازاریان دهگیرایهوه، باسی گهورهترین کوستیان دهکرد، کهبی سهرو شویّن بوونی ئومیّدی ژیانیان بوو .. (ئومیّد)ی کوره لاوی مالّو گوندیان..

* دایکه مهنیجه محهمهد ئهحمهد، تهمهن ۱۱ سالی پر لهمهرگهسات، بهئهسل خهدگی کرپچنهیه سالی شهومی ۱۹۸۸ لهئهسان مسالی شهرومی ۱۹۸۸ لهئهسان مسالی شهرومی دایکی روّلهی لهئهستیلی سهروو بووه لهناوچهی قهرهداغ.. خاتوو مهنیجه دایکی روّلهی ئهنفالکراو کاکه ئومید زمیدان حهسهنه کهپیشمهرگهیهکی ههانگهوتووی تیپی (۵۵)ی قهرهداغی ی.ن.ك بووه.

ئەم ژنە جەرگ سووتاوە وتى:

- لهسهرهتای مانگی نیسانی ۱۹۸۸ دا کاتی زانیمان هیرشی ئهنفاله، منو ئومیدو ژنهکه ی کورهکه که لهئه ستیله وه بهره و (گولیه جوز)ی گهرمیان هه لاتین، له وکاته دا ئومید به موله ته هاتبووه وه سهردانمان، به لام هه دوارمان له ری گیراین، ئه وه بوو به ره و قوره تو و براین و له وی دوو روژ

ماینهوه، ئیتر گوازراینهوه بو توبراواو تاوهکو ۴/۹ لهوی هیشتیانینهوه، ئیبر ئیمهیان لهپیاوهکان جیاکردهوهو بردیانینه حهویجهو دبس، نیمانزانی کورهکهی ئیمهو پیاوهکان بهرهو کوی بران، بهلام ههر لهتوبراوه جلو بهرگهکانیان بینران کههینندهی بهرزیی خانوویهك کهتهکه کرابوون! بوماوهی شهش مانگ لهدبس ماینهوه و ژیانی پر لهئهشکهنجهو ئازارمان بهسهر برد.. ههموومان ۱۲ ههزار کهسی دهبووین، لهحهویجهو دبس ههزار کهسیک لهمندالو ژنو پیرهژن شههیدبوون، لهمانگی (۱۰)دا بهربووینو لهجهمچهمال فرینیان داین.

* داخوازيت لهحكومهتي همريّم چييه؟

-هەرئەوەيە كەئاگادارى ئۆمەى كەسوكارى ئەنفالكراوو ھەۋاربى.

* * *

دوای پوورهمهنیج خیزانهکهیشههید ئومید بهههناسهی گهرمو رهنگی زهردهوه کهوته ههدرشتنی رازهکانی، خوشکه بهسته مستهفای تهمهن (۲۳) سال، وتی:

- له ژیانی خوّمـدا خوّشیم نهدیوه، لهسه ربیّشکهبووم دایکم ومفاتی کردووه و باوه ژن به خیّوی کردووم، (ئاری) کورم یه ک سالان بوو کهباوکی ئهنفالکرا.. ئومیّد بوّمن تهنیا میّردنهبوو، به لکو ئومیّدی گهورهی ژیانم بوو.
  - * ئەى بەريۆرت داواكارىت چىيە؟
- بههیوام حکومهتو حزبهکان ههر سهرکهوتووبن، به لام پیّویسته کهسوکاری شههیدان و نُهنفالکراویان نهبیرنهچیّو نازی روّنه بیّباوکهکان راگرن، بهنیّ دهبیّ خهنگی و هکو نیّمهمانانیان نهیاد نهچیّ.
  - دەبئ خۆزگەي گەورەي بەستە خان چى بيت؟
- گــهورهکردنی ئــاریو بوونــی بهروّلهیـــهکی وهك باوکــه بوێــرو بهوهفاکهی، روّلهیهك لهداهاتوودا خزمهتی یهکێتیو گهلهکهمان بکات.

1998/1./18

دیداری ئەوانەی ئەنفال ئازیزترین كەسى ئى سەندوون

- خوشکه گهرده: سێ شهوه خهو بهمێردهکهمهوه دهبینم!
- گولهباخ: ههشت مانگ دوای گرتنی میردهکهم، کچه
   بچکولهکهم لهدایك بوو..

بهتهمه ن گهنجو بهسالانی ژیانی روزگاری پر لهتالیو خهمو گریان، گهورهتر دهنویّنن.. دووان لهو خانمه دل شکاوانهی ئهنفالی بهدناوی رژیّم میّردهکانیانی لی سهندوون، ئهوانسهی لسهم سهردهمه پر لسهگرفت و برسیّتییهدا بوونهته (باوکی مندالهکانیشیان)و بهههزارو یهك حهسرهت و دهردهوه رازی خوّیان بو ههلرشتین..

- * خوشکه گهرده کاکی ئهحمهد، لهدایکبووی سالای ۱۹۲۱، ژنیی ئهنفالکراو کاك عهبدوللا مهحمود عهزیز، خهلاکی گوندی ژالهی ناوچهی سهنگاو، دایکی سی مندالی بیبهش لهنازی باوك و لهپارووی گهرم، بهسهرهاتی شوین بزربوونی باوکی منالهکانی گیرایهوهو وتی:
- رۆژى ۱۹۸۸/٥/۲۰ (عەبدوللا)، ئەو كاتەى سەربازى ھەلاتوو بوو، بەپىلانى خۆ فرۆشىنىڭ ئەلايەن ئەمنى سىلىمانىيەوە دەسگىركراو ئىت بىنھەوال مايەوەو ئىلىمەش ئەماندەولىرا ئەو خۆفرۆشە سۆراخى بكەين، نەك خۆشمان بەگرت بدات، مىردەكەى من ئەگەل حەوت خرمى خۆيدا گىرانو تىكەل بەئەنفالكراوەكان كرانو ئەو كاتەوە بىسەرو شويىنى.
  - * لات وایه میردهکهت لهژیاندا مابیت؟
- بلیّم چی، جاری وا ههیه بهدلماندا دیّو دهلیّین نهماوه، جاری وایش ههیه دهلیّین چونکه بی گوناهن خوا پاراستوونی، نهمه بو سی شهویش دهچیّت تا بهیانی خهوی پیّوه دهبینمو لهخهومدا دیّتهوه..
  - * منداله كانت تهمهنيان جهنده؟
- (ههردی) نوّ سالّهو (لهنجه) حهوتو (ئاری) کهبچکوّلهکهیانه شهش سالّهو ئهمسالٌ خراومته قوتابخانه.
  - گوزهرانتان چۆنهو خهرجی مندالهکانت بهچی دابین دهکهیت؟
- بهخیری کهسوکارو خهانگی دهژین، ههر چونی بی بهیانیان سهرو چارهکه دیناریک دهنیمه دهستیانهوهو دهانیم با لهقوتابخانه سهیری دهستی مندالان نهکهن..
  - دەتەوى چىتر بلىپىت؟

- هەرچەندە برسىو موحتاجين، بەلام ئەم رۆژگارى ئازادىيە كەم نىيە بۆ مىللەتەكەمان، خواو پێغەمبەر دڵسۆزانى مىللەتەكەمان بپارێزێ، داوامان لەحكومەتى خۆمان ئەوميە شوێنێكمان بۆ عيلاج بكەن تا تيايدا بژينو سەرمان كر بكەين، چونكە ئێمەى لىقەوماو گەنجينو ناتوانين هێندە مالەو مال بكەين!

* * *

خوشکه گولهباخ رهشید حسین، تهمهنی ۳۱ ساله و ژنی ئهنفالکراو هاشیم محهمهد کهریم بووه کهخهالکی گوندی (خاوی)ی ناوچهی قهرهداغه..

خوشكه گولهباخ وتى:

- دایکی چـوار مندالـم، گهورهکـهم یـانزه سـالهو لـهپوّلی سـیّیهمهو، بچکوّلهکهشم سالّی ۱۹۸۸ ههشت مانگ دوای گرتنی باوکی لهدایك بوو..
  - * کاك هاشم چۆن گيرا؟
- خۆمان مالامان لەسلىمانى بوو، لەمانگى چوارى ١٩٨٨دا كاتىي قەرەداغ چۆل كرا مىردەكەم چوو بۆ لاى براكەى كەلـه(چىاسـەوز) پىشمەرگەبوو، كەھەلىمەتى ئەنفال دەستى پىكرد بۆ رزگاربوونى خۆيان بـەرەو سلىمانى لەگەل خالۆزايەكياندا گەرانەوە، بەلام لەبەردەقارەمان سەربازانى رژىمو جاش دەستگىريان كردنو دواى ھەقتەيەك بىستمان لەچەمچەمالىنو دواى ماوەيـەكىتر ھىنىران كردنو دولى سىلىمانى و بەرىكىموت بىيىنران، ئىيتر برابوون بۆ تۆبزاوا، وەك دەلىن لەويوم بـەئوتومبىل رەوانـەكراونو ئىيتر لەوكاتەوە بى سەرو شوينن.

- بارى گومزمرانتان چۆنە؟
- کرێگرتهمو ههندێجار لهلایهن کوٚمیتهی (۱)ی رێکخستی سلێمانی (ی.ن.ك) یارمهتی دهدرێین، بهلام یارمهتییهکیهی ئێمه لههی کهسوکاری شههیدان کهمترهو هیوامان وایه وهك یهکی لی بێت، چونکه خوٚتان دهزانن جهنده مهسرهف قورسو گرانه.
  - * ئەي خنر ھو مەندان و خزمان يارمەتىتان نادھن؟
- جار جاره بهلاّ، بهلام چونکه ههژارو لی قهوماو زوّرن ئهوانیش فریا ناکهون.. گهر کارگهیهك ههبیّت ئامادهم کاری تیّدا بکهم.

1991/11/11

TOOK MOST

بەعس ئەو ژنەى ئەنفال كردم كەھەرگىز دٽى نەيەشاندبووم

زۆربەی ئەنفالكراوانی كورد پیاوان بوونو بەنەمانیان كۆستی گرانی دایكو ژڼو خوشكو مندالیان كهوتووهو ئەگەل هەموو یادگاریکداو ئەگشت خۆشیو ناخۆشییەكدا فرمیسكی بەخور ئەچاویان دەرژیت.. بەلام جاری واش بووه دەستە شوومەكانی بەعسی داگیركەر پەلى ژنانی كوردیان گرتووهو بەرەو دۆزەخی ئەنفال راپیچیان كردوونو ژیانی تەنیاییو مندالی بیناز بۆپیاوەكانیان بەجیماوه..

* یهکیّك لهو نموونانـه كاك تاهیر حهمه غهریبه كهخهانّی گونـدی (خاویّ)ی سهر بهناحیهی قهرهداغه، جاران فـهالاح بووهو ئیّستا لهشاردا بـهكریّكاری دهژی، ژنهکـهی كـاك تایـهر نـاوی (لیمـق عهبدولکـهریم)ه، كمروّژی ۱۹۸۸/٤/٦ لهتهمـهنی ۲۲ سالیدا ئهنفال كراوه.. دوای خوّی سـیّ كوری ژیـرو جوانی بـق گهلهکـهی بهجیّهیّشـتووه، ئـهوانیش (شـیروانو نههروّو بریار)ن.

(ئەوكاتەى خوشكە لىمۆ دەستگىركراوە، تەمەنى بريار دوو مانگو چەند رۆژێك بووە..)

- لهو رۆژەدا من لەسلێمانى بووم، منداڵەكانىش لاى خۆم بوون، ليمـۆو كۆمەنى لەخەنكى گوندەكەمان چوونەتەوە خاوى تاوەكو كەلوپەلى ناومان بهێنن، بهڵام لهوێ بهرههڵمهتي هێزهكاني رژێـم كـهوتنو دهستگيركران.. ئیے هینرانے (طواری)ی سلیمانیو دوای ۱۲ روّژ رموانے کرانو کے س نەيبىنيونەتەوە.. كەئەوانو خەلكىكى بى دىفاعى زۆرى دىكە لە(طوارى) بوون، هـهر چۆنـێ بـوو خـۆم لهديوارهكـهى نزيـك كـردەوەو رێكـهوت لەحەوشى ئەوى چاوم پىيى كەوتو ئەويش منى دى، لىم نزيك كەوتـەوە، من زمانم لال بوو و هیچم بو نهوترا، ئهویش دهگریاو وتی (دهلیّن بـەرمان دەدەن، خـەمتان نـەبىّ ئىنشاڭلاّ دىيىنـەوە ناوتـان).. سـيخورەكانى ئەوىٰ ھاواريان لەمنو چـەند كەسـێكى ئـەو نـاوە كـردو بـەجنێوى سـووك راويان ناين.. ئەوە دوا بىنىنى (لىمىق) بوو، رۆيشتو كۆڭى خەمو حەسرەتى بۆ بەجى ھىشتم..
  - * پەيوەندىتان چۆن بوو، ناخۆشى دەكەوتە نێوانتان؟
- نهبهو خوایه ههرگیز ئهمه رووینهداوه، یهکترمان زوّر خوّشدهویست، همر لهسالی ههشتاوه کهخواستم تا لهیها دابرانمان ههرگیز دلّی نهیهشاندووم..
  - * ئەى كورەكان باسى دايكيان ناكەن؟
- با، شیروانو نههرو گهلی جار باسی دهکهن، بهتایبهت شیروان، چونکه ئهو بهباشی دایکی لهبیره..

- * چى بەبكوژانى ژنەكەت دەڵێيت؟
- هەرچىيەكيان پى بلام پارسەنگ نىيە بەخولانى (لىمۆ)و ھەموو بى تاوانەكانى تر، ھيوام وايە ھەرچۆن لەكوردستاندا تەختيان تىكو پىك دراو لاشەيان بەسەريەكدا كەوت، لەبەغداو كۆشكى سەدامدا بەھەمان مەرە بگەن.. تەنيا بەوە بەختەوەرم لەراپەرپىندا بەم دەستانەم تۆلەى ژنەكەمم لەئەمنە سوورەكە لەجەللادەكان سەند.
  - ★ دواجار كاك تايهر وتى:
- داواکارم حکومهتی ههریم ئاوری نهکهسوکاری ئهنفالکراوان بداتهوهو خهمیکیان بخوات، من له (ناسنامهیه) بهولاوه هیه یارمهتیهکم بو سی کوره دایك ئهنفالکراوهکهم وهرنهگرتووه.

1998/7/17

TON MOT

دایه نایلهی خاوهن (۹) شههید: خاوهنی مال و نان و ژیانی خوّم بووم و ئیّستا بهسوال دهژیم..!

نایله محهمهد رهسول، یان دایه نایلهی چهند جار جهرگ سووتاو، بهتهنیا دیمهنی سیماو پرچه سپییهکهی بهرگهکهی پیناسهبوون بو تراژیدیای ژیان و مهرگهساتی خیزانهکهی، خسهریکی دهرهینسانی بهلگهنامهی رهسمی بوو بو دووباره بهشههید ناونووسکردنی کورو کچو بووك و کورهزاو کچهزاگانی.. ئهم دایکه ۲۲ سالهیه ئیستا بهلیقهوماوی بو ژیانی پر لهتالی و خزمهتی میرده پهك کهوتووهکهی دهژی..

- * دايهگيان، شههيدهكانتان چهند كهسن، كۆستت بۆ چهند كهوتووه؟
- لەكىمياوى بارانى گوندەكەمان (سێوسێنان)ى لاى قەرەداغ بـەجارێك ئەمانەم مردن:
  - ۱. فەرىقى كورم، تەمەنى ۳۱ سال بوو
    - ۲. خەدىجەي ژنى، ۲٦ ساڵ
    - ٣. ئاسۆى كوريان، ٦ سالان
    - ئاشنای کچیان، ۵ سالان
  - ۵. تهنیای کچم، کهتهمهنی ۱۳ سال بوو

هەرهەموويان پێكەوە شەھيد بوون، دواى ئەوانىش تەنيا بە(٣) رۆژ لەئەنفالەگەى رژێمدا ئەمانەم شوێن بزرگرانو كەس نەيدۆزينەوە:

- ۱. مریهمی کچم
- ۲. حەمىدى مىردى

- ۳. عمتای کوریان که (۷) سالان بوو
- ٤. رێزاني كچيان كەئەويش ٥ ساڵان بوو
  - * ئيستا لهكوي لهگهل كيدا ده زيت؟
- لهگـهرهكى حاجيـاواى سـلێمانى لههۆدەيـهكدا لهگـهل مـێرده نهخۆشهكهمو كچێكى فهريقى كورمدا دەژيـم كهدەرچووه بـۆ پێنجـهمى سهرمتايى.
  - بهچې دهژين؟
- بسهخیری خیرهومسهندو موسسلمانان، یسهکجاریش شسههیدانهی کورهکهمم وهرگرتووه، حالمان پهریشسانو خراپه! لهمهلبهندی یسهکی یسهکیتی داوای بهلگهنامهی مامهلهیان کردووهو وا بویسانی دهبهم، بهوهیوایهی فریامان کهون.
  - لەكىمىابارانى ناوچەكەتاندا تۆ بەرنەكەوتى؟
- با بەركەوتم، رێكەوت لەگەڵ ھەندى خزمو قەومەكەماندا بەتراكتۆر گەيەنرامسە سسلێمانىو دواى ئسەودى (٢٥) رۆژ لەماڵـﻪ خزمــى دكتــۆر چارەسەرى كردم، ئينجا ھۆشـم ھاتـەود، ھەرچى گيانم ھەيــە بووبـووه پەڵەو چاوەكانم دەرپۆقيبـوون، ھيـچ قسـەم بـۆ نـەدەكرا، دەرزى زۆريــان لێـدام تـا چاك بوومـەود، بـەلام دڵو دەروونم وەك ســالى ١٩٨٨ هــەرماتو كەيلە.
  - * هيج يهك لهشههيدهكان ديّنه خهوت؟
- تەنيا فەرىق گيان ھاتووەتە خەوم، پێى وتم دايكى خۆم، بەو بەرگە رەشەت ئازارم دەدەيت، كەپرسى مەلام كرد وتيان راستە تۆ گوناھبار دەبيت، ئيتر گۆرىم بەو نوقتە سپييە.
  - * چې دهخوازي بۆ بكوژاني منداڵو ژنو مێردو نمومكانيان؟
- دهخوازم سهدامو دارو دهستهکهی ههر سهرشوّربن، لهخودا داواکارم ههقم بستیّنیّ و بهدهردی منیان لیّ بکات، کهلهمالّو باخی خوّمیان کردمو خستمیانه سوالّ، رهبی حالیّان بهحالی من بیّ.

- * جاران بهچی دهژیان؟
- به حهیوان و باخو مالی خوّمان، به خوا روّله گیان دوو خانوومان همیوو، له گونده دا سه لاجه و تهله فزیونمان همهوو، هم همووی

تیاچوو، روّله بهخوا زوّر ههژارین، کورهکهم، گهر موحتاجی نهبی مروّف ههرگیز دهست پان ناکاتهوه (ئهمهی وتو گریا..)

- * دایه گیان داواکاریت چییه؟
- داواکارم کاربهدهستان و حزبهکان واز لهههموو شتی بهینن و نهجری شههدان و گوندنشینان بدهنه وهو لههه ر کوی سکی برسی بوو تیری بکهن، لههه ر جیگایه ک مندالیّک رووت بوو پوشته ی بکهنه وه.
  - بههیواین.. دایهگیان بههیواین!

1992/1./2

TOOK WOOK

ژانی ئاگادارىيەك!

بهدریّژایی مانگی ئهیلوولی رابردوو، پاش ئهوهی لیّپرسراوی بهشی ئاگادارییهکان، لهنوسینگهی سلیّمانی ئهم روّژنامهیه نهشتهرگهریی کردو لهسهر داوای لیّپرسراوی نوسینگهکهمان کاروبارهکانی ئهویش بهمن سپیّردرا، خویّندنهوهی چهند ئاگادارییهكو بیرکردنهوهی هوولّ، گهلیّ بیرهوهرییان هیّنایه پیّش چاوم، ئهو ئاگادارییانهی لهدادگاکانهوه بیرهوهرییان هیّنایه پیّش چاوم، ئهو ئاگادارییانهی لهدادگاکانهوه رادهگهیهنریّنو تایبهتن بهبهرهسمی بهریّوهبردنیکاروباری (ژن)ی ئهو کوردانهی لهئهنفالهکانو ههلهبجهدا میّرده جوامیّرهکانیان لهناو چوون، ههر ههموویان زامیّکی قوول لهدلّدا جیدههیّلن، تهنیا خویّندنهوهی شهو جوّره ئاگادارییه سهرچاوهیه بو گینگل خواردنو بینینهوهی (شریتی عومری رابردوو)، کهتیایدا رژیّمی کوردکوژ دهیان ههزاری راپیّچی مهرگ

ههر لهو مانگهدا، ئاگادارييهك بهجارى ههژاندمى، سهرهتا بهبينينى راچلهكيم، ئهوجا لهگهل نووسينهوهيدا بهخوّمم زانسى چاوهكانم بوو بوونه دوو گوّمى فرميّسكو كاغهزى بهردهميان ته دوو گوّمى فرميّسكو كاغهزى به دهميان ته دوو گوّمى فرميّسكو

ئاگادارییهك کهلهکوّتایی ئهیلوولدا بلاّوکرایهوه، ژمارهی (۳۸۵)ی دادگای کاروباری کهسیّتی سلیّمانی دراوهتیّو تیایدا هاتووه:

(هاوولاتي قادر جهلال مهحمود لهدايكبووي سالي ۱۹۳۷ لهیــــهرواری (۱۹۸۲/۲/۲۸) دوه بزربووه، كاتى بزربووني حلو بــــهرگی کــــوردی ئەيسەردايوومو كورتسه بالأبوو، نهزور قهلهوو نهزؤر لاواز بوو، گهنم رەنىگو قىزى سىمرى رەش بــوو، جــا داواكـــارين ھەركەســنك زانياريىـــەكى دمرباردی همیه سهر لهم دادگایه بدات..)

دهمودهست بهقه له که م نووسیم، به لای جهنابی دادوهر من و ههموو هاوریّکانی زانیاری ته واومان لایه.. ههموو کورد زانیاری به که لایه، به لای قوربان، قادر جه لال (قادر کابان)ه و چاوسووره نامهرده کانی ده زگا فاشییه کانی حکومه تی به غدا گرتیان و شههیدیان کرد، به لای دلنیاین له شههید بوونی، به لام وه که هه زارانی تر ریّگای چوونه سه رگوری نازانین، که سی نازانی لاشه ی نازداری کراوه به ژیر کام چه ند مه تره خولی خاکه وه!

گەر لەكوردستاندا بوايەو گلكۆى خۆى ھەبوايە، ئەوا بە(جادە چۆڵو سىيبەر)ەكاندا دەستە دەستە (شەمى شـەوان)ى شـارم بەبـەرگى رەشو

(روومــهتی وهك گوڵـی بێگــهرد)و بــهفژی ژاكاويانــهوه دهچوونــه ســـهر گۆرەكهیو بهدڵو بهكوڵ يادی بهخێريان دەكردەوه...

هونهرمهندو شههید قادر کابان شایهتی سهدهیهکه، سهدهیهکی پپ لهئازارو ژانی کوردی خیرنهدیو، قوربانیی دهستی رهشی نهو دوژمنانهیه کهبهجاری دهنگه بهسوّزهکهیان خنکاندو شیعره جوانهکانیان لهسنگیا جوانهمهرگ کردو بهزوّر چاویان یی لیّك نا..

ههمیشه کهناوی قادر کابانی برای گهورهی دی، یان کهگویّم لهدهنگه ئهفسوناوییهکهی دهبی، یهکسهر یادی ئهو ئیّوارهیهی هوٚلی خولدی بهغدا دهکهمهوه کهبهر له۱۹ سال لهپشتیهوه یهکی بووم لهکوٚرسهکانی کابانو تیپی موٚسیقای سلیّمانیو لهگهل دهنگه بیّویّنهکهی ئهودا دهمانوتهوه:

1991/1./11

TOOK WOOT

^{*} ئەم وتارە لەچاو بلاوكردنەوەى يەكەمجاريدا، ھەندى كورت كراوەتەوە..

گۆشەي دڵ ئەلاي كى بكەمەوە؟

من بووکه شوّخو شهنگه که ی پشده ر بووم، مایه ی شانازی باوان و هوّزو گهله کهم بووم، رهمزی سهر چاوه ی جوانی و بهره که ت بووم، دهرود راوسی دهیانناسیم و ریّزیان لیّ دهنام، ههمیشه دهسته خوشك و برا جوامیّره کانی مههاباد و گهرمیانم بهیه ک چاو دهدی، ههرده مهلّبه نده کهی من لهلایه ن دوژمنانه و هده ده پشکیّند را و زور جاریش پیّیان دهنا به جهرگ و چاوه کانمدا..

لهمهرگهساتی ژیانی گهلهکهمدا بههاری تهمهنم گوررا به هوان، له (حهفتاو چوار)دا ئه و کاته ی رژیمی داگیرکه ر بو مبارانی مالهکه ی کردم، لای من جهسته ی نازداری دهسته یه که له شیره کورانی سلیمانی دایکم و شاره کانی دیکه تیکه ل به خوال و خوین بوون..

سال هات و چوو، کویدرهوهری زیاتر بالی رهشی بهسهرماندا کیشا، لهسهنگهری بهرگری و زیندانه کانی به عسدا کو دهکانم و سهدان هه لاوی به جهرگی ناو چهکهم چاوی پر له هیوایان پی داخرا و به یه کجاری لهمن و گهله کهم دو ورکه و تنه وه، به لام به لاینی من و (بتوین)ی خوشکم و هها بو و

قەلادردى كاولكراو / ١٩٨٩ تەكتىبى (كوردستان تەسىبەرى مىرودا)ى جاتوو سۇران مىسىلاس

بهجووته پهیمان بهخوّمان بدهین لهگهلّ (فرمیّسکی چاوا) تا ئازادی کورد نهبینین ههرگیز نهکهین (مالّئاوا)..

(ئازادی)ی کوردستان هاته دیی و بهر لهوه ی ماله که ی من و ئهوانی دیکه ئاوهدان ببنه وه، بهر لهوه ی گلکوی شههیده به جهرگه کانمان هه لبه ستین، بهر لههمو و ئهوانه واجاریکی تر بومبای رق دابارییه وه سهر لهنوی پینرایه وه به جهسته مداو شههیده کانیان شههید کردمه وه وا ئاسمانی ماله کهم رمینرایه وه به سهرمدا، وا گولله ی نامه در چزایه وه به کیانمداو خوین جوگه ی به سته وه، خودایه هیشتا گوشه ی دلیم نه کرایه وه سوپای خهم هیرشی هینایه وه سهرم، وا سهرله نوی شههید کرامه وه، خودایه *..

A/A/3PPI

TOW HOT

^{*} پهكهمجار بهناوي (قه لادزي)وه بلاوكر اومتهوه

رۆژێڪ لهخانهي مندالاني ئهنفال و گوێگرتن لهرازي بيّ دايڪ و باوكان

ماوميهك لهمهوبهر، ئهوكاتهى رێكـهوت رێگـاى نێـو شوێنێكى يـهكجار پیرۆزو ئاوەدانی نیشاندام، بیٹموهی بهخوم بنزانم بهجاری خوشیو ناخوّشی بوونه میوانم.. خوّشیی ئهوهی لهگوردستاندا خهمی مندالّه ليْقەوماومكان دەخورى (گەورەكان) ھەرچۆنى بى ھەولى ساريْژكردنى كهمي لهزامهكان دهدهن، كه ئهنفالي بهدناوي بهعس ناويه بهجهستهي كورددوه، ناخوشي ئەوەش كە منائى پەپوولە ئاساو گوڭرەنىگ بىق لمئيّستاوه دوور لمباوكو دوور لمدايك بژين؟ ئهممه بوّخوّى خممى گەورەيـەو ئـەو خەمانـەش بـەر ئەھـەموو كـەس ئێخـەى نووسـەرو هونهرمهندی ئهم گهله دهگرن.. لهو کاتهوه دهمویست روّژی تهرخان بكهم بوّ سەردانى ئەو منداله خوّشەويستانه، تا لەنزىكەوە (كوردستانى نوى) ببيّته ئاشنايانو لهخهمو خوّشيو خهونهكانيان ئاگادار بيّت، بيستبووم بمنيازن بهسهر پهرشتي هونهرمهند محهمهد فهتاح پیشانگایهك بكهنهوه، جیّی خوّی بوو لهتابلوّو رهنگو بابهتهكانیانهوه

بیاندویّنین، به لام چاومروانی گهلی جار ناخوّشهو روّژیّکی دیاریکراو بهخرمهتیان گهیشتن..

ئەو ژنە سويدىيەي خاومنى ئەم خانەيەيەو دايكى دووممى مندائەكانە..

لهمانگی مارتی ۱۹۹۲دا، خانهی مندالانی ئهنفالی کوردستان لهشاری سلیّمانی لمدوو خانووی ریّك و بیّکدا کهلمناو جمرگمی شاردان (گمرمکی ئاشتى و شەقامى فولكەي ئاشتى بۆيانەي ئەندازياران) دامــەزرا، يەكـەميان بۆ كوران (۱۲ مندالى تيدا دەۋى)و دووەميان بۆ كچان (۱٦ مندالى تيدا دوزي)، هـ مرودك لهفسـ مكاني مامؤسـ تايان عومـــهر عوسمــان ئيـــــــراهيم (لێپرسـراوی خانـهکان)و (هوٚگـر موفتـی) يـاريدهدهر بوٚمـان دهرکـهوت خاومنی بیرۆکمو داممزرینمری ئمم دوو خانمیم مروقیکی خیرخوازی مندال بمرومرو رؤشنبيره كهلهههندهرانهوه دلى بؤكسوردو جگهرگؤشه ليّقهوماومكاني دمسووتي، ئهويش خانمي سويدي (دكتور هيلينا) يـه لممندالْپاریّزی خـوارووی سـوید، ئـهو بـهریّزه کههـهندی لهمندالْهکان بمدایکی دووممی خویانی دهزانن بهئهركو خهرجی خوّی شهم خانهیه دمبات بمريومو لموموبمر سمردانئ ئيرهى كردوهو وابرياره لمماوهيمكى نزیکی دیکهدا بیّتهوه لای جگهر گۆشهکانیو ئهمانیش مسژدهی سمركموتوويي خويندنو هونمرى شيوهكارىو خولي مؤسيقاى بيبدهنو لمريّوه بيبمنه ئمو ژوورهى گوٽي رمنگاو رمنگي وهك چاوو رمنگي خوّياني ني دروست دمکهن.

ساراخانیش وتی: دیاره مندالی کهسوکار ئهنفالکراوو شههیدو لیقهوماو لهکوردستان پاریزگای ئیمهدا یهکجار زوّرن، تو بلّیی کهسانی وهك د. هیلینا لهخاوهن تواناو خیرخوازهکانی ئیمه رانهپهرن و خانه لهم جوّرانه نهکهنهوه، تا له ژیاندا سهربهرزبن و دوای مردنیشیان نهوهکانی داهاتوو یادی بهخیّریان بکهنهوه..

نەگەن ئەو كورو كچانەي دوور ئەنازى دايكو باوك گەورە دەبن..

بەر لەوەى لەگەل منداللەكان دانىشىنو بدويىن با ئاماژە بۆئەوە بكەين كەتەمەنى كورەكان لەنيوان (٨ تا ١٦ سال)نو تەمەنى كچەكانىش لمنێوان (۵ تا ۱۶) سالدانو دوو کـوری بچکوٚلـهی تهمـهن (۵) سال و (٦) سالیش لای کچهکان دهژین.

لاى كورەكان ، پياوانى دوارۆژ..

لهخانهی کوران، ههروهکو ئهوهی کچان، چهند ژووریکی خاوین، هوڵو ژووری نانخواردن، ژوورهگانی نووستن، باخچهو کتیبو دهفتهرو کهرهستهی نیگارکیشان، جارجاری سهیران بوناوچه جوانهکانی کوردستانی ئازاد، کورهکان ههموویان لهقوتابخانهنو خویندگاری پولی دووهمی سهرهتایی، تا یهکی ناوهندین، خوشبهختانه ئهمسال سیانیان بهیلهی یهکهم دهرچوون، یهکهم مندال کهبووه هاوریمان (سهربهست محهمهد مهدحهت) بوو

- * كاكه سەربەست بچينە ژوورەكەي تر بەتەنيا دانيشين؟
  - فەرموو بابچين..

سهربهست، تهمهن ۱٦ سال، خهلکی گوندی گولباخی سهر به قادر کهرهم، هیمنی و دهنگ و هیماکانی نهم کوره لهعومریکی دوو شانزه سالی دهجوون..

- * باوكت نهماوه يان دايكت؟
- هـهردووكيان، بـاوكم رۆژى ۱۹۸۸/٤/۱٤ لـهقادر كـهرهم گـيراوهو ئــهنفال كراو كــهس نهيديتـهوه، دايكشيم (لـهيلا عــهزيز) لـ۱۹۹۰/۱/۱٦ لهحهويجـه شههيد بوو.
  - * چۆن شەھىد كرا؟
- ئەو بۆ بەخێوكردنى ئێمە ھەموو رۆژێ لەچەمچەماڵەوە (كەماڵمان لەوێبوو) دەگەيشتە حەويجە، بۆكاركردنو كرێكارى نێو كێڵڰەكان، لەوێ بەكارەساتى ئوتومبێل وەفاتى كرد.

- * زور راسته، دایکیک بو بریوی ههتیوهکانی کاربکات و بمری بیگومان شههیده، باشه ئیوه چهند مندالن؟
- (۳) براو (۵) خوشك، دوو براكهى ترم ليره لهگهل خيوم ده دوين و خوشكهكانيشم لهخانهى كچان، من گهورهى ههموويانم، بهر لهوهى لهم دوو خانهيه ومربگيرين لهچهمچهمال لههودهيهكدا بهخيرى خهانكى ده وياين.
  - * لەيۆلى چەندى؟
  - بەيەكەم دەرچووم بۆ يەكەمى ناوەندى.
    - * ناومكەتت لاخۆشە؟
    - بهڵێ چونکه ماناکهی بهرزه.
  - * ئەى ھەستى سەربەستىكى بىكەس چۆنە؟
- من لهئهسلدا ناوم (ئادهم) بوو، بهلام چونکه لهگهل مالو کهسوکارهکهمدا دهفتهرنفووسهکهم سهری تیاچوو، کهلاره بویان دهرهینامهوه تکام کرد ناوم بنین سهربهست.. بهلام (فورگی گیراو سهری داخست، فرمیسک پهرییه بهرچاوهکانی)
  - * ئێ كاكه گيان تهواوى كه..
- سەربەستىكى بى دايىكو باوكم، گىەر لىەنازى ئىموان بىبەش نەبوومايە ئىستا ژيانو ناوەكەم خۆشتر دەبوو..
- ★ گەر خانـهكانتان (خوانهخواسته) نـهمێنێ، چـۆن دوو بـراو پێنــج
   خوشك دەژێنيت؟

- من ههموو خهمیّکم ئهمهیهو روّژانه بیری لیّدهکهمهوه، ههرچهنده لای ئهمان لههیچمان کهم نییه، بهلام خوّمان بهمیوان دهزانین، ئاخر گوناحی ئهو خوشكو برایانهم چییه رژیّم ئاوای لیّکردین؟!
- بۆ زۆربەى كات بىدەنگىت،سەرپەرشتيارانى ئىرە دەلىن جارى وا
   ھەيە ھەست بەبوونىشت ناكەن، بۆ وادەكەيت؟
- من مندائی ژیانیکی خهمبارم، حهزدهکهم تهنیابمو جار جاره ههر بهبی دهنگی شیعریش دادهنیمو دهفتهری شیعرم ههیه، من کارهساتی وامدیوه ههرکه دینهوه بیرم بهجاری ههموو میشکم داگیردهکهن.. ئیتر چون بیدهنگ نهبه!

وهکو چی؟

- سائی ۱۹۸۸ ئەوكاتەی ئەگوندەكەی خۆمان خاوەنی ئەرزو ئاوو ژیانی خوش بووین، دوژمن بەرەو قادر كەرەم راپێچی كردین، ئەوى بساوكم ئەگەڭ (۵۵) پیاویتر دەستگیركرانو بەرەو خوارووی عیراق ئەنفائكرانو كەس نەيدىنەوە، ئەو كاتەى پەلى باوكمیان رادەكیشا بانگی كردە منو دايكم و وتی: ئاگاداری منداللەكان بن، خوا حافیزتان بی. ئیتر برانو سواری ئیفا كرانو دواتر شەھید كران، ئەوكاتەدا ۱۰ سال بووم، بەكول بۆ بساوكم دەگریام، ئیستاش ئەبەرچاومسە باوكی بەرپیزم ئەو دوا خواحافیزیەیدا دەستى بەرگی كوردیی خاكی ئەبەردابوو، جامانەكەشی بەسەرەوە بوو، كەرایانكیشا جامانەكەی كرایەوە.. ئاخ (بەكول گریاو منیش فرمیسکەكانی خۆمم سری)
  - * ئى، زيرەك گيان، وتت ئيتر باوكت نەدىيەوە؟

- نهخیر، به لام کاتی له چهمچهمال بووین یه کجار هاته خهونم و زور به خهمباری و بیدهنگی دانیشتبوو، کهدهمدواند ئه و هه ربی دهنگ بوو، ههر ئه و جاره بینیمه وه.
  - * ئەي دايكت؟
- کهباوکم ئهنفال کرا تهمهنی دایکم ۳۵ سال بوو، لهکونهگورگیکدا ده ریاین، ئهو میهرهبانه دهیویست بهرهنجی شانی خوّی گهورهمان بکات، بونانی ئیّمه دهگهیشته حهویجه، به لام بهشههیدبوونی به جاری ههتیو کهوتین.
  - دوا دیمهنی دایکت چی بوو؟
- وهك زانيبيّتى دهمرێ، شهوهكهى ئاموّژگارى منى دهكرد كهدهبێ ئاگام لهمندالهكان بێ، بهيانى زوو وهك ههموو بهيانييهكانى تر گورجو گوّڵ لهگهڵ رهفيقهكانيا بوّى دهرچوو، ئيتر نهماندييهوه.
  - * ديته خهوت؟
- بـهڵێ زوو زوو دێت، دايكم ژنێكى زۆرجـوان بـوو، لهخهومكانيشمدا ههر بهجوانىو ميهرمبانى دميبينم.
  - ⋆ ئارەزووەكانى تۆ چىن؟
- یه که م خویندن، دووه م شیعردانان، سینیه م وینه کیشان.. (یه ك له نیگاره کانی داینی که ویندی که وینده ی دایک ه.. له ده فته ره که شیعره کانیم دا تیایاندابوو گهش و رووناك وه ک باشه روژی خوی و گهله که ی، تیاشیاندابوو ره ش و تاریك وه ک رابردووی ژیانی خیزانه که ی ئه مه چهند دیری بار چهیه کیانه:

* * *

دووهم مندال شهمال ئهحمهدی تهمهن (۱٤) سال بوو کهخهانکی گوندی (قهیتول)هو بهسیههم دهرچووه بویه کی ناوهندی و لهم پشووهدا سهرقانی ئامیری ئوکوردیونه لهخولی موسیقا، باوکی کاکه شهمال بهکارهساتی ئوتومبیل سهری داناوه و دایکیشی شووی کردوتهوه و دواتر میردهکهی لهئهنفالدا شههید کراوه.

شەمالى زيرەك وتى:

- هـهموو مندالله کانم خوشدهوی، بهتایب هت سهربهست و سامان کهخزممن، خوزیا خانه ی تـر بـو منداللی بیکهسی وهك ئیمـه لهسلیمانی و ههولیر دهکرایه وه.

* * *

مندانیکی ژیکه نه دیکه کهماوهیه کی زوّر نهگه نیا دانیشتین کاکه ریّبوار ئازاد حهمید بوو، تراژیدیای ژیانی خیّزانه شههیده کهی ئازاد دهگیریّته و مود دهنیّ:

- سال ۱۹۸۸ باوکه هه توکه ی ریبوار، دوای نهوه ی چهند ساتی بوو ژیانی ناره ق رشتنی کریکاریی که رکوك گهره کی شوریجه ی جی هیشتبوو، ناره ق رشته کانی گهرمیاندا پیشمه رگه ی تیپه قاره مانه که ی (۵۱) بووه و به ساته داو له نه به درییه کدا له خالق بازیانی گولله سنگی باوکه که کی ریبوارو هه ردوو کیژوله دلخوازو چرو (که له خانه ی کچان ده ژیان) ده پیکی و خوینه که ی گولانه ی به و ساله سوور ده کات، نه و هه تویه ی گهرمیان ده گاته ئاستی شه هاده ت..
  - * ئەي دايكتان؟
- دایکم له۱۹۸۷دا واته بهر لهشههیدبوونی باوکم لهگوندی قهرهومیسی سهردانی باوکم دمکات، کهلهوی دهبی بهر توّپی دوژمن دمکهوی شههید دهبی.
  - * بهدیداری گۆرەكانیان شادنهبوویت؟
- جهنازهی دایکم هیننرایهوه کهرکوك، ئیمه ئهویمان جیهیشتو نهچوومهته سهر گورهکهی، بهلام باوکم لهناوچهی خالوبازیانی نیژراوه، ئهو لهوییه، یهکجار سهردانیم کردووه.
  - کهی یوو؟

- سی سال لهمهوبهر، ئهوکاته (۱۰) سال بووم (فرمیسك بهری چاوانی گرتو..) من و نهنکمو خوشکهکانم زور گریاین، بهو خوایه دووجار خولی سهر گورهکهیم ماچ کرد، وینهی دایكو باوکی شههیدمم لای خوم پاراستوومو کهخوشکهکانم دهبینم نیشانیان دهدهم.

- لەپۆلى چەندىت؟
- بەپلەي باش دەرچووم بۆناوەندى..

بيستووني بچكۆنە شەترەنج دەزانى ..

مندالیّکی تـری خانـهی کوران بیّستوون نهجمهدین، تهمـهن ۱۱ سـالّو بهسیّههم دهرچـووه بـوّ پـوّلی سـیّههم، بـاوکی سـالّی ۱۹۸۸ لـهگوندی قـهیتول ئهنفال کراوه، بیّستوونی بچکوّله وتی:

- من تهواو لهبیرم نییهو وه خهو لهبهرچاومه، به لام ده نین باوکمو چه ند که سیکی تر خو ده ده نه دهست خوفروشیک، ئه و ناپاکه دهیاندا ته دهستی حکومه تو بردیانن و کوژران. دایکم ئیستا له چهمچه مال خزمه تی باپیره نابیناکه م ده کات، لیره خهوو خواردنم زور باشه، داده کان زور به پهریزن و ههموویانم خوشده وی، روژانه سهرو یه ک دینارمان ده ده نی خهرجی ده که ین.

- خەز لەچ يارىيەك دەكەيت؟
- لهتۆپ تۆپێنو شهترمنج، زۆرجار شهترمنج لههاورێكانم دەبهمهوه.
  - * * *

با روو لهخانهي كچان بكهين..

خانهی کچان، پاکو خاویّنو بهدیمهنو پوّشتهو روّشنه، لیّره داده سارا سهرفالی خوّئامادهکردنه بو پیشانگاکهیان، ههروهها بوّدروستکردنی کتیّبخانهیهک خوّماندوو دهکات، یهکهم کیژی ئهم خانهیه کهئیّمهی ناسی و قسهی بوّکردین خوشکه بیّریفان محهمهد مهدحهت بوو..

- * تەمەنت؟
- ۱۶ ساڵ، خهنکی گونباخی گهرمیانم، خوشکی کاك سهربهستو دوو برای تر لهکوران و ۲ کچی ئیرهم.
  - * بەڭى دەزائم ، بۆ چەند دەرچوويت؟
    - بۆ پێنجەمى سەرەتايى.
  - * چیت لهبیرماوه؟ ئهی ئیستا چون دهژیت؟
- بهر لهشههیدبوونی باوکم واته بهئهنفال کردنی، ههموو جار گوندهکهمان بوّمباران دهکرا، باوکم پیٚشتر پیٚشمهرگه بوو، دوایی جوتیاری دهکرد، سهربازو جاش بردیانو نهماندییهوه، ئیٚستا مین گهورهی خوشکهکانمو بیرا بچووکهکانم ، به لام کاکه سهربهست گهورهی ههموومانه، لیٚپرسراوانی ئهم خانهیه دلٚسوٚزماننو بوونهته کاكو پووری ئیمه، سوپاسی د. هیلیناش دهکهم، بهراستی مروّقی دلٚسوٚزن.
  - بیری دایکت زور دهکهیت؟
- ئەى چۆن، زۆر جار دێـتە خەوم، ھـەموومان لـەدەورى كۆدەبينـەوەو ماجمان دەكات، بـروام زۆرە پاشەرۆژمان گەشتر بێت..

خۆيەخشەكانى خانەكان

دواجار بهر لهمالئاوایی خانهکان، دهمهوی بهریزهوه ناوی نهو چوار مروّقه خوّبهخشه بنووسم کهمروّقایهتی وای لی کردوون خرمهتی منداله بینازه نازدارهکان بکهن، نهوانیش:

- ١. كاك محممهد فهتاح ، هونهرمهندي شيوهكاري ناسراو
  - ٢. خاتوو ريزان عومهر، ليكولهرى كومه لايهتى
  - ٣. داده يهخشان ، مامۆستاي ئايينو كۆمەلايەتى
    - ٤. دكتور عيماد ئهحمهدى پزيشك

لهکوتاییدا سوپاس بو د. هیلینا، سوپاس بو ریّکراوی (KRA)، سوپاس بو ههر دهستیّکی پیروز دهستی بو خانهکان دریّژ کردبی، سوپاس بو توش خویّنهری هاوریّو ئازیزم

1992/9/9

POSH WOOK

نهدهستچوونی یادگارهکان

بهملی که چو قورگی پر لهههنسکه وه لهسه ر قسه کانی به رده وام بوو .. نا دهسته خوشکی مندالای و گهورهییم، نا نهتزانی، تو چوزانیت له و (ههولایر)ه من چیم لهدهستداوه، کهی من بو نوین و ناو ماله کهم ده گریم، کهی شیوهنی من بو کتیبه کانی میرده که مهوه.. کسه سهر چاوه ی فرمیسکه کانی من ئه وانه ن.. کهی ا

کوا من بو بیرهومرییهکانم دهکوآییم؟! شیومنی من بو نهو ههموو دیمهنهیه کهمندالی دی نایانبینمهوه، بو شهو چرکانهیه کهمندالی توماری دهکردن، بو نهو ساتانهیه لهقوتابخانه لهسهیران. نهگهورهبوونو مالی خومانو مالی نهوان، دهقاو دهق وهك خویان دهنهخشان، خهمی قورسم بو بهزمی نیشانهو زهماوهندمه، بارگرانیم بو

مانگی ههنگوینی و سهفهرهکانمه، زامی جهرگم بو ئهو یادگارانهیه لیّم جیابوونهو، ئهو یادگارانهی لهگهلیان ده ژیام.. ئاخر خوشکی (حهمه)کهی من گهوره بووهو بهمندالی نایبینمهوه، مندالی ئهویشیان لیّ سهندم!

* ئا.. مەبەستت وينەكانتە ..

- به لَىٰ خوشكى مهبهستم لهئهلبوومى وينهكانمه، ئهو ئهلبوومانهى ههموو ژيانميان دهگيرايهوه، ئهوانهى يادو يادگاريم بوونو نهمان، به لَىٰ هاوريّم بو ويّنهكانم دهگريهم.. بو يادگار.. به لَىٰ خوشكى بو ژيانم دهگريم..

1994/11/11

不必然 新达

نا.. دایهگیان.. نا!

رۆلە كەمم لەگەل نەكردى، تا بوويتە ئەم پياوە رەنجى فەرھادم
 لەگەل دايت، بىرومفايى بەم پلەيە!

- نادایهگیان، گویّم لیّبگره، دایه من خوّشم نازانم چی دهکهم.. دایه (ههموو سهری پهنجهکانم لهگوّچوون)و خوّشم نازانم کارم چییه.. دایه ئاخر من خوّشمم لی گوّراوه!

* نا .. نا کورم، ئهی بو نائیّی (ژن) دایکمی بیربردمهوه، بوّچی راستو رموان پیّی لیّ نانیّی.. ئسهی بو نائیّی من سهردهمیّ کوری تو بووم کهپیّویستم پیّت ههبوو، ئهو ساتانهی شیرم دهویست، ئهو کاتانهی بو گهرمبوونهوه دهتنووساندم بهسنگتهوه، ئهو شهوانهی تاکو بهیان لهسهر رانت بهلای لایه دهتخهواندم، ئهی بو نائیّی ئهو کاتانه دایکم بووی کهسپیده (چات) دهم دهکرد، ئهو بهیانیانهی قرّه زمردهکهمت دادههیّناو جوانو خاویّن رموانهی قوتابخانهت دهکردم.. ئهی بو نائیّی؟!

- نا.. دايهگيان..

* با کوردکهم، ئهی بو نائنی ئیستا گهورهمو منال نیم، ئهی بو نائنی چ کاریکم بهپیرهژنه برسییهکهی دایکم ماوه، ئهی بو نائنی ۱۶۶

- نا دایکی من، بهو خودایه حهزدهکهم مندالهکهم نانی ههبوایهو نیوهیم بو تو هینابا..

کوا.. راکردنی نیّو بازاره نهگریسهکان دههیّنّن هـمموو روّژی بیّمـه مالهکهتو لهتهوقی سهر تا بهری پیّت ماچت بکهم!

ئاخر کهی برسییهك دهتوانی برسییهکی تر تیر بکات، دهبا من و ههموو کوران بهر سکالای ئیوهو نهفرهتی ئهم روزگاره شوومه کهوین.. دهبا ههناسهی گهرمت بمسووتینی و رزگارم بی دایهگیان ..

1997/7/78

بۆكوى .. براكەم، بۆ كوي ؟!

دەرۆيت ! ج قەدەرێكە پەلتان دەگىرى بەرەو ناديارتان دەبات، ج سەردەمێكە برسێتى لەم ولاتە دەوللەمەندەدا، دلاتەنگى لەم نيشتمانە جوانەدا ھەرستى لەبەر بريونو بۆ نانو بۆ ژيان ئاوارەى كوچەو كۆلانو شەقامى ئەھ شەينانە دەبىن كەنامۆن بەزمانو ناويان، بە دەروونو چاوانيان..

لهگهل توّمه هاوریّی خیر نهدیوم، بو گوی دهرویت؟ دهزانم توّ روباریّکیت لهخاویّنیو دهتناسیم توّ پهیکهریّکی وهفاداریتو لهناخدا داتاشراویت، بو کوی.. نهی نازانیت چون کهلهبهریّك دهخهیته نهو دیوارهی هیّنده نابی بوّ تهلاری ناواتهکانی سبهی بهرزمانکردوّتهوه!

ئەى ناترسىت جارىكىتر خۆشەويستى بەنىوان ھاورىياندا گوزەر نەكات.. چۆن ناترسىت؟!

براکهم، دەزانم هیجرەتی عەقلامکانی ئىمم گەلىه شىپرزەيەيە، دەزانم تۆش وەلامی (شەر) بەسەفەرى خۆتو سەرە پىر لەئلىشەكەت دەدەيتـەوە، دمترسم.. زوّر دمترسم خوا نهکرده لهو ریّگای هاتو نههاته بهردهمی گورگهکان کهویت، زوّر دمترسم.

خو ناتوانم لوّمهت بكهم، خو ناشزانم به چ زمانى بتدويّنم و لهم خاكه پر لهزامهدا لهنگهرت پى بگرم.

دەترسم خۆيشم سبەى مالئاوايى لەكۆلانەكانى چوونــەوە بـۆ مندالْـىو شـەقامەكانى گەيشـتن بـەئايندە بكــەم، لۆمــەت ناكــەم، بــەلام بەهــەموو سۆزمەوە بانگت دەكەم:

سهفهر مهکه، دلّه دهلّهی ناتبینمهوه فییره گریسانیکی سهخت بسووم دهستم یسیککرد ژیسر نابمهوه..

1997/7/6.

^{*}لەسەلاح محەمەدى شاعيردوه

گفتوگۆيەكى سەير..!

بمر لمومی (ژنمه) کپیارهکه بمری بکات، بمدهم کیشانی شتهکانموه بمخاوهنی عمرهبانهکهی هاوریّی وت:

- ئەرى وەئىلا، گەورەبوويتو خەرىكە شەمەندەفەرەگە جىنت دىلىن، بىرىكى باشىرى لى بكەرەوە..

كەمى لىي نزيك بۆوە، لەوەلامدا وتى:

* ئاخر كاكه فەرەيدوون بەچى ژن بهێنم؟! بيبەمە كوێ؟!

بهر لهومی شهکرمکه بخاته نیّو کیسهوهو بیداته دهستی ژنهکه، بهبرادمرهکهی وت:

- چاوهکهم بیبهره مالّی خوّتان و ژووریّکت بهسه، ناوی خوای لیّ بیّنه و دهست بخهره سهر کچیّکی ریّك و پیّك، خهمت نهبی، خودا یهکه و قاپی ههزار.

خ جا کێ بهلهته ژوورێك رازی دهبێ؟

ژنه بهشهرمهوه روانييه كورهكهو بهدهنگيكي نزم وتي:

- با رازی دهبن، زوّرن بهو ژیانهی توّ رازی دهبن، کورهکهم بهو خودایهی شمروّ نسیبی منی هیّنایه ئیّره، کچهکهی منن گهوههریّکه بوّخوّی، دهوهره بتدهمیّ، دهوهرهو بزانه بهکلوری دنیای دهگوریتهوه!

عهیبهی تیا نییه، بیّوهژنمو بوّم بهخیّو ناکریّن، خوا بهو سهرهوه ناگاداره گهر یهکیّك بهخیّوی بكات دهیدهمیّ، بهکراسی بهری خوّیهوه دهیدهمیّ..

ئەوەى وتو فرميسك بەسەر روومەتە زەردەكانىدا ھاتنە خوار، ھەردوو خاوەن عەرمبانە تەماشاى يەكتريان دەكىرد، ژنـە رۆيشتو ئـەوان ھەر تەماشاى يەكتريان دەكرد..!

1997/8/6

POSH MOST

ژيله گيان، خهمي تۆش زۆر قورسه..!

لهپهنجهرهی بی شووشهی قوتابخانه تیکه لاوه که سهید سادقه وه سهرنجم چووه سهر مندالیکی زور جوان.. قری زهردو دریدژ، جووتی جزمهی کچانه، وهك دوو هاوریی دیرین بین، شهویش به چاو وه لامی دهدایه وه.. دهستم بو هه لبری و پیکهنی.. موله تم لهماموستا خواست و چوومه ده ر.. لیی نزیك بوومه وه و رایکرد.

خوّی کرد به حهوشه بی دیواره کهی به رامبه رفوتابخانه دا.. شوێنی که وه ..

- * ببوره خوشکم، دهمهوی وینهیه کی نهو منداله جوانه ت بگرمو بیدوینم.
  - بهسهر چاو.. با بۆتى بێنم.

(ئەو چووە ژوورو مندالله گریا.. قابلەمە بچووكەكمى سەر ئاگرەكەم ھەلدايموە، تەماتىم بوو، تەماتىم لىمئاوى زۆردا ون بىوو بىوو..)، دايكى ھاتەدەر

- بهخوا نايهت.. كچهكهى من قسه نازاني!
  - ٭ بۆچى؟
  - ئاخر كەرو لالە.
  - * واى لهم خهمه!
  - براكەشى ھەر وايە.
    - * ئەى باوكيان؟
    - نەخير ئەو ساغە
  - * نیشانی کهست نهداون؟
  - بردمنه رێکخراوێك.. هيچا
- * فسهمان نهما.. ژیله حهزی لههاوریّیهتی من نهکردو بهجیّم هیّشت. بهخوّمم وت:
- داخۆ كەى بى خەمى ئەم مندالە بى دەنگەو ھەموو مندالە قسەكەرە بىنازەكانى كوردستان بخورىت؟. كەى بىخ؟! كەى..

1997/1/77

TOOK WOOT

سویاس و ییزانین

- بهرامبسه رهاوکساریی خوشهویسستانم ئیدریسس
  شهیداهون شادمان ئیسماعیل، بیگهرد عوسمان، فایهق
  حهمهسالخو سارا محهمهد؛ سوپاسگوزارم و ویشهیان
  ههر زور بیت.
- ئەمەكدارم بەرامبەر يارمەتيدانى برايانى بەريىزم كاك
   كاروان عەلى مامۆستا سەباحى غالب بۆ چاپكردنى ئەم
   كتيبە، ھەر سەرفرازبن.

نووسەر

مارتی ۲۰۰۱

یاسین قادر بهرزنجی

- سالی ۱۹۵٦ له سایمانی لهدایک بووه .
- لــه ســهرهتای حمفتاکانــهوه بهشداری بزوتنهوهی شانوّی کوردییهو
- وهك ئەكتەرو نووسەرو ومرگێڕ بەرھەمى كەوتوومتە بەرچاو .
- لـهدوای راپهرپنـهوه کـاری رۆژنامهنووسـی دهکـاتو ئـهندامی دهستهی نووسهرانی (کوردستانی نـوێ) بـووهو ئێستاش راوێژکـاری رۆژنامهی (ههرێمی کوردستان)ه.
- (۱۰) کتیبو نامیلکه ی چاپکراوی همیه که بریتین له نووسینو و درگیران له بوارهکانی شانوو روژنامهنووسی و چیروکی مندالان و بیبلیوگرافیا، چهند کتیبیکی تریشی ئامادهن بو چاپ.
- ئەندامى يەكىتىى نووسەرانى كوردو يەكىتىى ھونەرمەندانى
   كوردستانو بنكەى ئەدەبىي گەلاوىدو يەكىتىي رۆژنامەنووسانەو
   سەرۆكى تىپى شانۆى سالارە .
- بهرێومبهری کتێبخانهی گشتیی سلێمانییهو ساڵی ۱۹۸۱ خـێزانی
   پێکهوه ناوهو باوکی (راستیو رهوهزو شانق)یه.

پيرست

	* پێشکەش
٥	• ئەمەرگەساتى كوردەوە
٦.	- كاتىّ رۆلەكانى گەرميان بوونە ميوانى بەرانان
10	- کمئاگر دەريای خامۆش کرد
44	- باگۆرانىيەكەى جاران بلێينەوە
44	• دیداری چاو بمفرمیسك
٤٠	ـبيرهوهريى ئەنفالكراويّك
23	- دایكو ژنی (ئومێد)و ئومێدهكانیان
٤٥	- دیداری ئموانمی ئمنفال ئازیزترین کمسی لیّ سمندوون
89	- بهعس ئهو ژنهی ئهنفال کردم کهههرگیز دلّی نهیهشاندبووم
70	- دایه نایلهی خاوهن (۹) شههید
۵۵	• دواستوون
70	- ژانی ئاگادارىيەك
09	
•	- گۆشەى دڵ لەلاى كى بكەمەوە
75	- گۆشەى دڵ لەلاى كى بكەمەوە • ريپۆرتاژ
75	• ريپۆرتاژ
75	ریپۆرتاژ رۆژێڬ لەخانەى مندالآنى ئەنفال لەنزىكەوە لەنزىكەوە لەدستچوونى يادگارەكان
71° 72 77	ریپۆرتاژ رۆژێڬ لەخانەى مندالآنى ئەنفال لەنزيكەوە لەدستچوونى يادگارەكان نا دايەگيان نا
717 327 YY YA	ریپۆرتاژ رۆژێڬ لهخانهی مندالانی ئهنفال لهنزیکهوه لهدستچوونی یادگارهکان نا دایهگیان نا بۆکوێ براکهم بۆ کوێ؟
77 32 77 77 77 78	ریپۆرتاژ رۆژێڬ لەخانەى مندالآنى ئەنفال لەنزىكەوە لەنزىكەوە ئەدستچوونى يادگارەكان نا دايەگيان نا بۆكوێ براكەم بۆ كوێ؟ گفتوگۆيەكى سەير١
77 35 77 78 78	ریپۆرتاژ رۆژێك لهخانهى مندالآنى ئهنفال لهنزيكهوه لهدستچوونى يادگارهكان نا دايهگيان نا بۆكوێ براكهم بۆ كوێ؟ گفتوگۆيەكى سەير! ژيلهگيان خەمى تۆش زۆر قورسه
777 357 VV VA A. 76 76 A. 76 A.	ریپۆرتاژ رۆژێڬ لەخانەى مندالآنى ئەنفال لەنزىكەوە نەدستچوونى يادگارەكان نا دايەگيان نا بۆكوێ براكەم بۆ كوێ؟ گفتوگۆيەكى سەير! ژيلەگيان خەمى تۆش زۆر قورسە

